

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

**BAKALÁŘSKÉ
PREZENČNÍ STUDIUM
2012–2015**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Ondřej Pulkrábek

Subkultura graffiti jako životní styl

Praha 2015

Vedoucí bakalářské práce
Mgr. Libor Svoboda Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR
FULL-TIME STUDIES
2012-2015

BACHELOR THESIS

Ondřej Pulkrábek

The graffiti subculture as a lifestyle

Prague 2015

The Bachelor Thesis Work Supervisor

Mgr. Libor Svoboda Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Ondřej Pulkrábek.....

Poděkování

Chtěl bych poděkovat Mgr. Liborovi Svobodovi Ph.D. za jeho vřelou vstřícnost při psaní této bakalářské práce.

Anotace

Tato bakalářská práce podává souhrn informací, týkající se životního stylu spojeného se subkulturou graffiti. Popsán je samotný vznik této subkultury. Mimo jiné jsou zde představeny výrazné osobnosti spjaté s tímto celosvětovým fenoménem, které ho samy ovlivnily a posunuly na další úroveň.

Klíčová slova

Graffiti, Graffiti umělci, Keith Haring, Nástěnné malby, New York, Piece, Street art, Subkultura, Taki 183, Tag, Writeři.

Annotation

This bachelor thesis gives a summary of information regarding a lifestyle connected to The graffiti subculture. Described is the very beginning of this subculture. Among other things there are presented distinctive people associated with this global phenomenon which influenced it and pushed it to the next level.

Keywords

Graffiti, Graffiti artists, Keith Haring, Mural, New York, Piece, Street art, Subculture, Taki 183, Tag, Writers.

ÚVOD.....	8
1 SUBKULTURA GRAFFITI V ZÁKLADNÍCH POJMECH.....	9
1.1 Subkultura	9
1.1.1 Subkultura graffiti	10
1.2 Charakteristika graffiti	10
1.3 Slovník graffiti pojmů	13
2 POČÁTKY A VÝVOJ GRAFFITI	17
2.1 Rané graffiti	17
2.2 První writeři z Filadelfie.....	18
2.3 Ikona jménem Taki 183	19
2.4 Postupný vývoj a stylizace.....	20
2.5 Represe proti graffiti	24
2.6 Graffiti v galeriích umění.....	26
2.7 Současný trend.....	27
3 STREET ART	29
4 OSOBNOST KEITHA HARINGA	31
5 GRAFFITI VE SVĚTĚ A JEHO VYBRANNÍ PŘEDSTAVITELÉ	36
5.1 Severní Amerika	36
5.1.1 MAC	36
5.1.2 Cope 2.....	37
5.1.3 Craola.....	37
5.1.4 Bask	37
5.1.5 Michael de Feo.....	38
5.2 Jižní Amerika	38
5.2.1 Os Gemeos	39
5.2.2 Vitché	40
5.3 Evropa	40
5.3.1 Banksy.....	41
5.4 Asie.....	42
5.4.1 Volt	42
5.5 Afrika	42
5.6 Austrálie a Oceánie	43
6 GRAFFITI V ČESKÉ REPUBLICĚ.....	44
6.1 Jan Kaláb.....	45
7 ZÁVĚR	47
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	48
SEZNAM PŘÍLOH	50

ÚVOD

Graffiti je oblíbené téma vybraných bakalářských a diplomových prací a ani tato nebude výjimkou. Nicméně odkaz tohoto díla bude v určitých aspektech jiný. Tato práce se nejen zabývá graffiti subkulturou jako životním stylem ale i jeho významnými představiteli dnešní doby, zároveň s nimi nám představí graffiti subkulturu v jednotlivých částech světa.

Bakalářská práce se mimo jiné bude zabývat terminologií jednotlivých pojmů, které se v graffiti vyskytují a jsou pro pochopení samotné podstaty této subkultury velmi důležité.

Historie graffiti sahá, až do dob kdy lidé malovali po stěnách jeskyní. Subkultura graffiti, která svoji největší slávu zažila na přelomu 70. a 80. let 20. století, prošla za dobu své existence mnoha změnami, zvraty, přirozeným vývojem a také přerodem do umělecké formy street art. Spolu s touto historií je důležité si představit důležité osobnosti, které se mnohdy prosadily se svým uměním až do galerie.

Významné graffiti umělce můžeme najít na všech kontinentech. Na každém světadílu se graffiti vyvinulo podle tamější kultury s odrazem na vliv newyorského graffiti, který někde sehrál významnější roli, někde méně významnou.

Nelze ani opomenout současné trendy v graffiti, jako jsou například internetové galerie, kde umělci z celého světa sdílí svá díla.

Výtvarná scéna v České republice zahrnuje Jana Kalábu, který svoji výtvarnou kariéru započal právě v graffiti. Tomuto výtvarnému umělci věnuji závěr své práce.

Dále se snažím poskytnout dostatečné množství informací, tak aby čtenář byl schopen si vytvořit na dané témata vlastní názor.

artu.

Po této přečtení práce by měly být zodpovězeny otázky typu, kdo proslavil graffiti, kde graffiti vzniklo, kdo byl Keith Haring, co graffiti znamená pro lidi, vyznávající tuto subkulturu a další otázky, které jsou s graffiti spjaté.

Graffiti je v současné době silné umělecké vyjádření, které neustále roste.

1 SUBKULTURA GRAFFITI V ZÁKLADNÍCH POJMECH

1.1 Subkultura

Od poloviny 20. století se můžeme setkávat s novým sociálním jevem. Mladí lidé nepřebírají kulturní vzorce od dospělých, ale spíše od sebe samotných navzájem. Vzniká tím tak nová kultura mládeže, která se do značné míry distancuje od kultury dospělých. Za první projev takovéto kultury se považuje rock'n'roll. Pojem subkultura označuje skupinu lidí, jejíž životní styl se v některých aspektech odlišuje od běžného životního stylu. Další známky v odlišnosti můžeme také hledat v oblékání, v pohledu na hudební styl, v názorech ale i v určování pořadí hodnot. V dnešní době můžeme vidět mnoho druhů subkultur, jako jsou například skinheadi, emo, punkeři).

Každá subkultura je součástí kultury, kterou lze charakterizovat podle hodnot, vzorů chování a životním stylem. Subkultura je význačná tím, že se snaží vymezovat vůči dominantní kultuře odklonem od majoritní společnosti. Protestní subkultury jsou postupně pacifikovány. S tím souvisí rozsáhlá kriminologická činnost represivních složek, které chápou subkulturu jako nebezpečnou pro demokracii.

Dyoniziak v knize *Subkultury mládeže* od Jaroslava Smolíka charakterizuje subkulturu takto: *„Jestliže více jednotlivců má podobné problémy a jestliže na základě společných zájmů a snah vzniknou dosti trvalé vazby mezi vrstevníky, kteří tvoří jen jim odpovídající a pouze je zavazující normy, hodnoty a vzory, pak jistý souhrn těchto norem, hodnot a vzorů tvoří subkulturu vymezeného souboru.“* I když tato definice pochází z 50. let 20. století a jedná se o druhou nejstarší definici v mém výčtu, přijde mi jako jedna s nejucelenějších a nejpřesnějších.“¹

¹ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, str. 32. ISBN 978-80-247-2907-7.

1.1.1 Subkultura graffiti

Samotná subkultura graffiti je chápána jako minoritní společnost, která funguje na základě pravidel uvnitř komunity. Tato subkultura je především postavena na tvorbě sprejem, nicméně se vyznačuje i používáním vlastního slangu. Charakterizuje ji i určitý styl oblékání jako je třeba nošení kalhot s nízkým rozkrokem, mikina s kapucí, kšiltovkou nebo šátkem, kterým se při práci se sprejem zakrývá tvář z důvodu ochrany před výpary ze spreje a skrytí identity.²

Přední český graffiti umělec Pasta Oner se vyjádřil o subkultuře graffiti takto: *„Je to prostě nějaká kultura, která do toho města patří a v mnoha ohledech dělá to město lepším a světovějším. Je to prostě součást nějakých městských rituálů a v neposlední řadě je to důkaz nějaké demokracie. V totalitních režimech graffiti nenajdete a to si málo lidí uvědomuje – v jaký svobodný společnosti žijeme. Jistěže tady někoho namíchne, že svoboda neznamena nějaký překračování zákonů a podobně ale tady jde pořád o výtvarnou kulturu, nejde o touhu ničit majetek, je to prostě výtvarnej způsob vyjádření, byť kontroverzní. Ale plánem těch lidí není vandalismus nebo ničení majetku.“*

1.2 Charakteristika graffiti

Slovo graffiti je odvozeno od italské ozdobné techniky exteriérů staveb „sgrafio“, při které se vyrývaly ornamenty do omítky, plurál tohoto slova „graffiti“ je označení pro anonymní kresby a obrazy na zdích a jiných místech. Dále je také odvozeno od řeckého slova psát, tedy „graphein“.³

Za první graffiti můžeme považovat malby pračlověka na stěnách jeskyní. Novodobé graffiti se ale zrodilo až v druhé polovině 20. století v USA. Většinou se můžeme setkat s názorem, že prvním velkým průkopníkem tohoto umění byl mladý doručovatel pošty řeckého původu Demetrius z New Yorku.⁴

² SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, str. 193. ISBN 978-80-247-2907-7.

³ GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 8, ISBN 0500511705.

⁴ GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 8, ISBN 0500511705.

Tato práce se zejména zaměřuje na novodobé graffiti, přesněji řečeno na takzvané pouliční graffiti. Definice slova graffiti můžeme najít v odborné literatuře nepřeberné množství. Setkáváme se v nich s názorem, že se jedná o novodobé umění.

Jiné tento prostředek realizace chápou jako pouhé malování po stěnách bez většího významu nebo ho dokonce považují za čistý vandalismus.

Například všeobecná encyklopedie Universum definuje graffiti jako: *„Původní označení pro nápisy anonymně vyryté do zdí domů (zachovány např. v Egyptě, v Pompejích), později souhrnné označení pro vesměs anonymní nápisy nebo kresby na obvykle veřejně přístupných místech. Graffiti jako spontánní, neakademické umělecké projevy začaly během 20. století vzbuzovat stále větší zájem. Jako původní jev protestních hnutí 60. a 70. let se graffiti produkce živě rozvíjela, zejména v USA. Malby, vyvedené ve sprejových technikách jako výraz sociální a politické nespokojenosti, ovládly postupně urbánní prostor velkých měst (vagony newyorské podzemní dráhy jako mobilní umělecká díla, dříve také berlínská zeď). Někteří umělci touto vlnou ovlivnění, pojali graffiti jako legitimní a komercializovanou formu umění (K. Haring). Graffiti mohou být také projevem vandalismu, zejména pokud se objevují v historické zástavbě.“⁵*

Jiná encyklopedie pod názvem Britannica definuje graffiti jako: *„Formu vizuální komunikace, většinou nezákonné, zahrnující neoprávněné označení veřejného prostoru jednotlivcem nebo skupinou pomocí neformálních nápisů, kreseb nebo značek. Graffiti může být chápáno jako asociální chování prováděné s cílem získat pozornost nebo jako formu hledající vzrušení, ale graffiti také lze chápat jako expresivní uměleckou formu.“⁶*

Graffiti také může být obecně chápáno jako druh výtvarného projevu, který je aplikován pomocí sprejových barev či fixů. Novodobé graffiti, jehož původ pochází z ulic města New York, je jedním z elementů kultury zvané Hip Hop.

Svoji definici nabízí i přední představitel graffiti v České republice Vladimír Brož, známý pod pseudonymem Wladimir518: *„Graffiti v užším slova smyslu: ne jakékoli nápisy a malůvky ve veřejném prostoru jakýchkoliv anonymních tvůrců, ale jen specifické výtvořivé lidi, kteří sami sobě říkají writeři. Tedy lidé, jež tvoří písmo, zanechávají značky v prostoru, hlásí se k subkultuře graffiti. Jinak řečeno jde o ty, jež tvoří v kontextu*

⁵ *Nové universum: Všeobecná encyklopedie A-Ž*. 1. vyd. V Praze: Knižní klub, 2003, st. 1075. ISBN 80-242-1069-X.

⁶ www.britannica.com. [online]. [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: www.britannica.com/EBchecked/topic/240670/graffiti

*subkultury.*⁷ Na této definici je jasně vidět, jak chápe graffiti člověk, který se sám hlásí k této subkultuře. Je pro něj víc než obyčejný nápis. Člověk, který se věnuje graffiti, v něm nemusí vidět pouze pokus o komunikaci směřované samotné subkultuře, ale také v něm může vidět osobitý projev autora, značení území či oživení uniformního prostoru.

Writer Pose 2 o graffiti řekl: „*Celá tahle umělecká forma je založená na práci s písmeny. To máš jak s jazzem: Vezmeš jazz a změníš jeho obvyklou podobu. Přidáš do něj třeba beatbox. I když trochu jinak, my děláme s písmeny to samý. Vezmeme základní abecedu a roztáhneme jí. Zkrátka do toho přidáme "funk", jako to děláme se vším.*“⁸

Webová stránka graffitiofspeck.iplace.cz o graffiti: „*Jedná se o stylizované podpisy autorů, nebo jejich skupin, ikony a slovní vzkazy, ale i ucelená a rozsáhlá grafická díla vytvářená na vhodných plochách nebo jim přizpůsobená. Cílem je pokus o komunikaci směřované dovnitř i ven subkultury, osobitý projev, oživení uniformního prostoru, značení teritoria. Autoři často mluví, že si „berou zpět městský prostor“. Proto je lze nalézt na stavbách a dopravních prostředcích, nejčastěji na stavbách infrastruktury, zanedbaných objektech či ve sterilní betonové městské krajině.*“⁹

Ke graffiti je velmi těžké přiřadit jasnou definici. Veřejnost nebo samotní představitelé této subkultury mají odlišný pohled na věc. Je to aktivita, u které je potřeba rozlišit, zda se jedná o určitý specifický druh umění nebo o pouhé vandalství. Každý nápis na zdi nutně neznamena to, že se jedná graffiti v pravém slova smyslu. Člověk, který provozuje graffiti už nějakou dobu, by měl vědět, že například na památky se nemaluje.

⁷ www.phatbeatz.cz/. [online]. [cit. 2015-05-24]. Dostupné z: <http://www.phatbeatz.cz/vladimir-518-o-hudbe-graffiti-i-zivote?bann=2>

⁸ *Bomb It* [film]. Režie: John Reiss. USA, 2007.

⁹ graffitiofspeck.iplace.cz. [online]. [cit. 2015-05-24]. Dostupné z: <http://graffitiofspeck.iplace.cz/menu/co-je-to-graffiti>

1.3 Slovník graffiti pojmů

Graffiti subkultura je charakteristická i svými výrazy, kterou jsou pro pochopení její podstaty nezbytné znát.

3D style - technika 3D je naprosto odlišný styl. 3D styl je o realitě, iluzi a stínech.¹⁰ Tato technika je kontroverzního charakteru. Mezi writery panuje v tomto ohledu neshoda, zda se ještě vůbec jedná o graffiti. Jedni ho považují za vrchol v graffiti, jiní považují ty, co malují 3D, spíše za malíře než writery. Tento styl oproti ostatním nevznikl v Americe ale v Evropě. Tomuto stylu se věnuje i přední český umělec Jan Kaláb, dříve známý jako Cakes nebo Point.

Abstraktní graffiti – jedná se o abstraktní umění, kde čitelnost samotného graffiti není hlavním cílem.¹¹

Blockbuster – styl psaní písmen, který se používá pro pokrytí maximální plochy v minimálním čase. Často se skládá z velkých tiskacích písmen. Jeho specifickým znakem jsou pravouhlé či jednostranné křivky nápisu, tento styl tak nenabízí mnoho alternativ pro modelování písmen. Jedná se o jeden z jednodušších stylů, který můžeme sledovat v nezměněné podobě prakticky dodnes. Písmena, dělaná v blockbuster stylu, by měla být velká. Vybarvování se provádí pomocí jedné barvy nebo válečku na malování pokojů.

Bombing – u procesu jménem bombing je hlavním měřítkem kvantita nikoliv kvalita věcí. Veškerý bombing je o ničení. Podstatou bombingu je mít své jméno všude.

Bubble – je styl psaní písmen, který charakterizuje dobrá čitelnost. Hlavní vlastnost tohoto stylu je, že se v něm neobjevuje žádný ostrý úhel, písmo tak působí zakulaceným dojmem. Jedná se už o starší techniku, která je používaná především u bombingu. Je charakteristická pro throw upy, jelikož písmena nejsou náročná na psaní, což ocení především writeři, kterým jde o to rychle něco namalovat a co nejdřív zmizet.

Can – česky sprej. Existuje mnoho specializovaných výrobců sprejů používaných hlavně pro graffiti. Příklad: Montana Cans¹² nebo Molotow Belton.¹³

¹⁰ www.fatcap.com. [online]. [cit. 2015-05-20]. Dostupné z: <http://www.fatcap.com/graffiti-styles.htm>

¹¹ www.fatcap.com. [online]. [cit. 2015-05-20]. Dostupné z: <http://www.fatcap.com/graffiti-styles.htm>

¹² www.montana-cans.com. [online]. [cit. 2015-05-20]. Dostupné z: <http://www.montana-cans.com/products/Cans/3>

¹³ www.molotow.com. [online]. [cit. 2015-05-20]. Dostupné z: <http://www.molotow.com/products/artist-line>

Cap - rozprašovací hlava u sprejů neboli tryska. Trysek je několik druhů, jako například „outline“ cap. Své využití má především u obtahování. Oproti tomu „fat“ cap je tryska s širokou stopou, kterou writeři náležitě ocení při vybarvování. Další druh trysky „skinny“ cap nabízí úzkou a čistou linku.¹⁴

Crew – seskupení writerů, kteří společně malují pod jedním jménem, vzájemně se motivují a podporují. Writeři, kteří společně malují, většinou k okolním crew přistupují nevráživě.¹⁵ Writer Pois popisuje crew jako rodinu, na kterou se může spolehnout, i když nepřijdou včas na sraz.¹⁶ Svůj pohled na crew nám nabízí i Rich: *„Lidé v crew maj odporovat, maj revoltovat a maj znovu něco nabejt, vytvořit základ nějakýho kmene. A to je pro mě graffiti, to je pro mě techno kultura, to je kultura squatingu, to je kultura punkový kapely, ve který ty lidi chtěj bejt pohromadě protože... lidi prostě chtěj bejt pohromadě, no. Ta crew vzniká, protože ji člověk sociálně potřebuje, aby na ní mohl plout a vodrážet všechno kolem. Když se dostane do nějakýho průšvihů, jak finančního, tak psychického, třeba se ženskou nebo tak.“*¹⁷

Crossing – překrytí piecu jiného writera. Crossing je způsoben často na základě konfliktu mezi znesvářenými partami.

Fill-in – technika vybarvování písmen.

Graffiti jam – organizované setkání writerů na legální zdi, kde writeři společně malují. Graffiti jam je doprovázen uvolněnou atmosférou a hudbou většinou ve stylu hip hop.

Chrom – Používá se hodně při bombingu. Jedná se o stříbrnou barvu ve spreji. Stříbrná barva je určena především pro ilegální tvorbu, nejčastěji se používá v kombinaci s černou barvou. Jako chrom se označují i samotná díla, vyvedená ve stříbrné barvě, kterými se writer snaží pokrýt co nejvíce lokalit ve městě.

Legál – plocha určená k malování. Malovat na legály je zákonem povoleno.

Panel – je malba na osobních vagonech vlakových souprav.

Piece – writerovo jméno, vytvořené propracovanými písmeny, namalované na ploše. Slovo piece znamená v češtině kus nebo kousek. Jedná se většinou o barevné graffiti, vyobrazené na zdech nebo vlcích. U pieců se zohledňuje

¹⁴ www.molotow.com. [online]. [cit. 2015-05-20]. Dostupné z: <http://www.molotow.com/products/supplies/caps>

¹⁵ *Bomb It* [film]. Režie: John Reiss. USA, 2007.

¹⁶ OVERSTREET, Martina. *In Graffiti We trust*. Vydání první. Praha: Mladá fronta, 2006, str. 23. ISBN 80-204-1325-1.

¹⁷ OVERSTREET, Martina. *In Graffiti We trust*. Vydání první. Praha: Mladá fronta, 2006, str. 12. ISBN 80-204-1325-1.

především náročnost, podobnost jednotlivých písmen a jejich křivky. Obvykle se skládá ze čtyř nebo více písmen, pokud se piece maluje ve jménu crew, skládá se většinou z písmen tří. Mohou se u něj často objevovat různé malované postavičky, kterým se říká **charaktery**.¹⁸ Od tagů se liší zejména tím, že jsou na větší ploše pokryty velkým množstvím barvy. Piecy se dělí od těch nejjednodušších („simple“) až po ty nesložitější („wild style“, „sharp“, „abstract“)

Sharp – Styl psaní písmen. Písmena musí mít ostré hroty, a měla by vypadat tak, aby v člověku vyvolala pocit, že by se mohl o ně pořezat, pokud by bylo možné se jich dotknout.¹⁹

Simple - Základní technika pro začínající writery. Písmena bývají vyobrazena odděleně, měla by však vykazovat jednotu stylu a měla by být dobře čitelná. Nevyskytují se zde žádné přídavné prvky. Tvoří základ pro to, aby si writer mohl vytvořit svůj vlastní styl psaní písmen.

Sketch – náčrt pieceu na papír.

Tag - jedná se o stylový podpis autora. Většina writerů ho považuje za nejjednodušší a nejjednodušší formu graffiti. Tag je psán většinou velmi rychle, často jedním tahem pomocí spreje nebo fixu. Zároveň plní funkci writerova loga. Tag je základní graffiti disciplínou. Je to základní komunikační jednotka lidí, kteří ho píšou.²⁰ Jde o nejstarší techniku graffiti. Cílem tagování je zviditelnit writerovo jméno pokud možno tak, aby bylo viditelné na co nejvíce místech. Začínající writeři se většinou nejprve učí psát tagy, až poté přecházejí na komplikovanější tvorbu. Je to nejsnazší způsob, jak o sobě dát vědět ostatním členům subkultury, zároveň je tag jedním z prvních způsobů, jak se naučit se sprejem. Ze začátku nebylo na tagu nic výrazného, jednalo se pouze o klasický podpis. V dnešní době však už dokážeme writera identifikovat na základě jeho podpisu. Každý správný writer má svůj vlastní osobitý styl psaní jednotlivých písmen.

Throw up – Pasta Oner popsal throw up takto: „*Throw – up je rychlá, plynulá, stylová věc. Tvoje logo.*“²¹ Písmena mají svůj specifický styl. Tvary písmen připomínají bubliny. Proces malování jednotlivých písmen bývá často prováděn jedním tahem, mnohdy i bez vybarvení samotných písmen. Throw up se používá hojně u bombingu. V knize *Kmeny* je throw up popsán jako: „*Extrémně rychle*

¹⁸ CASTLEMAN, Craig. *Getting up: subway graffiti in New York*. Cambridge, Mass.: MIT Press, c1982, str. 31. ISBN 0262030896.

¹⁹ www.fatcap.com. [online]. [cit. 2015-05-20]. Dostupné z: <http://www.fatcap.com/graffiti-styles.htm>

²⁰ *Bomb It* [film]. Režie: John Reiss. USA, 2007.

²¹ OVERSTREET, Martina. *In Graffiti We Trust*. Vydání první. Praha: Mladá fronta, 2006, str. 11. ISBN 80-204-1325-1.

*zredukovaný piece ze dvou barev s oblými „bubble“ tvary.*²² Tvorba throw upu by neměla zabrat víc jak dvě minuty.

Toy – nezkušený writer – začátečník. Používá se také ve spojitosti s urážkou.

Wild style - je forma graffiti, která se skládá ze složitých písmen, které jsou obohaceny o různé ozdobné prvky. Stejně jako všechny formy graffiti se maluje na zdi, vlaky a další veřejné plochy, často nelegálně. Písmena se různě míchají mezi sebou v mnoha směrech. Jedná se o velmi populární styl, zejména u hip hopové komunity. Je časově náročnější, ale samotná kresba je vizuálně velmi efektivní. Tento styl byl mezi writery používán pokud byl adresován jinému či jiným writerům. Pro piece, adresované veřejnosti, se používalo jednoduše čitelné písmo. S nečitelností a různým propojením písmen dohromady se zvyšuje kvalita uměleckého díla. S tím je spojena i ztížená možnost napodobení konkrétního díla. Wild style je, podle mnohých, královská disciplína graffiti, nejčistší graffiti styl, který si zaslouží největší pozornost.²³

Whole car – graffiti přes celý vůz metra nebo vlaku. Jedna z nejvíce ceněných disciplín v subkultuře.

Whole train – graffiti přes celou soupravu vlaku. Jeden z velkých vrcholů v kariéře každého writera. Jako whole train je pojmenován i film, který je celý věnován graffiti.

Writer - člověk, který tvoří písmo a hlásí se k subkultuře graffiti. Anglicko – český slovník to překládá jako pisatel nebo spisovatel. V českém prostředí se často používá označení sprejer. Lidé, kteří se věnují graffiti dlouhodobě a mají určité renomé, se nazývají jako graffiti umělci (z anglického výrazu graffiti artists). V mé práci bude použito převážně označení writer nebo graffiti umělec.

²² 518, Vladimír a Karel VESELÝ. *Kmeny*: [současné městské subkultury. 1. vyd. V Praze: Bigg Boss & Yinachi, 2011, str. 41. ISBN 978-80-903973-2-3.

²³ *www.fatcap.com*. [online]. [cit. 2015-05-20]. Dostupné z: <http://www.fatcap.com/graffiti-styles.htm>

2 POČÁTKY A VÝVOJ GRAFFITI

2.1 Rané graffiti

Počátky graffiti sahají velmi hluboko do lidské historie. Za první graffiti můžeme považovat malby v jeskyních. Například jeskynní malby ve francouzském Lascaux, které byly vytvořeny pomocí kostí či kamenů. Další rané graffiti pochází z období starověkého Egypta, Říma či Řecka. V Egyptě se jedná o formu nápisů, vyrytých na různých místech. Tyto znaky znamenaly většinou vzkaz nebo osobní jméno. Jejich stáří je odhadováno na více než 3000 let. Gramotnost tehdejších obyvatel dosahovala velmi malého procenta, nápisy tak byly určeny jen pro úzkou sortu lidí, která je byla schopná přečíst. Z období starověkého Říma jsou známy především graffiti v kontextu s křesťanstvím, ty se dochovaly především v katakombách. V Řecku byly nalezeny fragmenty hlíny, v níž byly vytesány nápisy. Značné množství různých graffiti bylo nalezeno také v Pompejích. Jednalo se o různé slogany a kresby například s politickou nebo velmi často erotickou tematikou.²⁴

V období Rakouska – Uherska se můžeme setkat s nápisy od jistého vídeňského úředníka jménem Joseph Kyselak. Tento úředník a zapálený turista proslul svým podpisem, který většinou zanechal tam, kam se podíval. Na skalách, sloupech, mostech, hradech i zámcích Rakousko-Uherska se skvělo jeho jméno. Kolem roku 1829 navštívil český hrad Veveří, aby i zde zanechal svůj podpis. Ten je tam k vidění dodnes, v průchodu k Prachové věži. Jeho podpis je k vidění i na Byčí skále nedaleko Brna.²⁵

Kolem roku 1904 vychází první časopis, který se blíže zaměřuje na graffiti, konkrétně se jednalo o nápisy různého charakteru, které se vyskytovaly na toaletách. Tento časopis se jmenoval Anthropophyteia.²⁶

²⁴ GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 8, ISBN 0500511705.

²⁵ www.byciskala.cz. [online]. [cit. 2015-05-29]. Dostupné z: <http://www.byciskala.cz/MaRS/index.php?show=clanek&id=114>

²⁶ GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 8, ISBN 0500511705.

Později, během druhé světové války, nacisté jako nástroj své propagandy používali různé nenávistné slogany, aby tak rozpoutali ve společnosti nenávist vůči Židům a všem lidem, kteří odporovali nacistickému režimu. Na druhou stranu graffiti bylo důležité i pro odpůrce nacismu, kteří jeho pomocí vyjadřovali svůj nesouhlas.

Jako jeden příklad můžeme uvést skupinu odporu, která si přezdívala „Weisse Rose“. Svůj nesouhlas s režimem Adolfa Hitlera dávala najevo prostřednictvím letáků a psaním protinacistických hesel po zdech až do roku 1943, kdy byla tato skupina zadržena. Dalším velice známým graffiti byl nápis „Kilroy Was Here“, který se objevoval po celém světě v polovině 20. století. Tento nápis byl doprovázen jednoduchou postavičkou, která koukala přes zeď. Pravděpodobně byl šířen americkým vojákem či vojáky, v období druhé světové války.²⁷

Začátkem 60. let se na velmi vysokém počtu veřejných záchodků v Československu objevoval nápis „Servít je vůl“. Tento nápis byl pak následně rozšířen takřka celosvětově. Údajně měl odkazovat na jistého Profesora Zdeňka Servíta, který trpěl samomluvou.²⁸

2.2 První writeři z Filadelfie

Pro lepší pochopení souvislostí, spjatých se vznikem novodobého graffiti, je nutné znát autory prvních tagů, kteří s tímto dnes už známým světovým fenoménem začali. Na počátku všeho tedy stál už jednou zmiňovaný tag.

Tagování se začalo objevovat na počátku 60. let, jednalo se však o jiný způsob formy tagování. Tyto tagy vyjadřovaly soupeření mezi gangy, které si jejich pomocí označovaly svá území. Tyto tagy mají poněkud jinou historii. Graffiti, jak ho známe dnes, vzniklo až na konci 60. let. Graffiti, při kterém se cíleně šíří anonymní jméno po městských lokalitách za účelem sebevyjádření. První nápisy tohoto charakteru se začínají objevovat ve Filadelfii. Jedním z prvních světových writerů byl Daryl McKray, přezdívaný CORNBREAD.²⁹ Proč právě Cornbread? Na tuto otázku se vyjádřil samotný Daryl v dokumentárním snímku z roku 2007 „Bomb It“: „*Svoje jméno jsem dostal v polepšovně, protože jsem vždycky žadonil u kuchaře, aby přinesl kukuřičný chleba, namísto bílého*

²⁷ GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 8. ISBN 0500511705.

²⁸ Jan N. A. Berwid-Buquoy.berwidbuquoy.blog.idnes.cz. [online]. [cit. 1970-01-01]. Dostupné z: <http://berwidbuquoy.blog.idnes.cz/c/40522/Dejiny-napisu-Servit-je-vul-Legendy-a-skutecnost.html>

²⁹ GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 8. ISBN 0500511705.

*chleba, který jsme jinak měli každý den. Pořád jsem si na to stěžoval, pořád mě s tím vyhazovali. A tak jsem přilnul ke svému jménu. Začal jsem ho psát na záda mých košil a na zdi polepšovny. Všichni z polepšovny o mém jméně mluvili. Tak jsem ho začal psát i na ulicích, aby se o mě začalo mluvit i venku. A to se přesně stalo. Čím víc o mně mluvili, tím víc jsem psal. A tak se jeho jméno šířilo a šířilo. A víceméně se stalo jakousi značkou.“*³⁰

V roce 1971 byl zabit jeho kamarád jménem Cornelius. V novinách se však mylně domnívali, že se jedná o samotného Cornbreada, kvůli slovu „corn“ v kamarádově jménu. Cornbread chtěl dokázat, že se novináři mýlili, a tak šel do ZOO, kde posprejoval vstupní automaty, klece opic, lvů, lavičky a dokonce i slonova záda z obou stran, na která anglicky napsal „Cornbread žije“. Za tento svůj slavný čin byl „odměněn“ vězením. Je to právě Cornbread, který je mnohými označován jako první writer na světě.³¹

Dalšími writery z Filadelfie na sklonku 60. let byli: Cool Earl, Tity, Bobby Kid, Bobby Cool, Kool Kev, Sir Smooth, Dr. Cool No 1, Sherlock Holmes a Dr. Watson. Nikdo z nich se ale neproslavil tolik jako zmiňovaný Cornbread, přesto to byl někdo jiný, kdo graffiti proslavil do takové míry, že se o tomto projevu sebevyjádření začalo psát v novinách, které denně četlo a doposud čte milióny lidí.³²

2.3 Ikona jménem Taki 183

Velkého zájmu se graffiti dostalo až ve městě New York, kde poslíček s řeckými kořeny jménem Demetrius, si jednoho dne všimnul na zdi domu nápisu, vytvořeného sprejem - JULIO 204. Demetriovi došlo, že se jedná o přezdívku, a že číslo, které je k němu připojené, znamená číslo ulice v New Yorku. Natolik se mu to zalíbilo, že on sám se začal podepisovat jako TAKI 183. Demetrius začal svoji přezdívku psát s takovou vervou, až se o jeho tagy začali zajímat i samotní obyvatelé New Yorku, kteří si kladli otázku, co TAKI 183 znamená. S objasněním přichází deník The New York Times, který dne 21. července 1971 přináší s Takim rozhovor. Z Takiho se rázem stává známá postava New Yorku. Neuběhla dlouhá doba a TAKI 183 se stal vzorem pro mnoho následovníků, kteří začali psát své jméno po městě.³³

³⁰ *Bomb It* [film]. Režie: John Reiss. USA, 2007.

³¹ *Bomb It* [film]. Režie: John Reiss. USA, 2007.

³² www.biggboss.cz. [online]. [cit. 2015-05-29]. Dostupné z: <http://www.biggboss.cz/news/1799>

³³ CASTLEMAN, Craig. *Getting up: subway graffiti in New York*. Cambridge, Mass.: MIT Press, c1982, str. 53. ISBN 0262030896.

Martina Overstreet v knize s názvem *In Graffiti We Trust*, uvádí: „*TAKI 183 nebyl prvním writerem, ale podepisoval se v ulicích s takovou vervou, až se sami obyvatelé velkoměsta začali o záhadu zajímat. Vysvětlení přinesly až rozhovory, které mladík poskytl listu New York Times. Z potomka řeckých přistěhovalců se tím rázem stala ikona. Generace jeho následovníků začaly jednoduchou myšlenku psaní jména propracovávat, rozvíjet a hrotit.*“³⁴

Writer jménem Wasp v dokumentu „*Style Wars*“ se k Takimu 183 vyjádřil takto: „*Taki 183 byl první. I přesto, že někdo tvrdí, že Julio 204 začal ještě před ním. Taki byl ale ten, kdo to proslavil. Nějaký čas po něm to byl Papo 184, pak se objevil Junior 161, Cay 161, tihle všichni malovali taky. Stitch se objevil kolem roku 1971. Toho taky bylo plné město. Taky holky. Barbara, Eva 62. Maloval každý. V té době se nemluvilo o ničem jiném.*“³⁵

Taki 183 v jednom z rozhovorů řekl: „*Když jsem s tím začal, ani ve snu by mě nenapadlo, kam to povede, co všechno se stane. Myslím na to každý ráno, když čistím rolety svého shopu od tagů. Graffiti je báječná věc, pokud jste ten, kdo ho dělá.*“³⁶

Všichni, kteří se rozhodli následovat Taki 183, psali své jméno z jediného důvodu, být vidět. Na kterém místě se tag nacházel, nehrálo významnější roli, nejdůležitější byla viditelnost. Vlivem rostoucího počtu writerů ve městě roste i prestiž jednotlivých míst, na kterých se tag nachází. Například writer Soul I se zaměřoval na vyvýšená místa, jako například byla horní patra mrakodrapů nebo na místa, kam se jen tak obyčejný člověk nemohl dostat. Soul I tak podle svých slov chtěl nabít dojmu, že umí létat.³⁷

2.4 Postupný vývoj a stylizace

70. léta byla pro New York typická jako období krize v sociální a ekonomické sféře. Propast mezi majoritní společností a minoritní společností, reprezentovanou lidmi zejména z chudinských čtvrtí jako Bronx nebo Brooklyn, se zvětšovala. Jak špatná sociální a ekonomická situace v té době byla, nám přibližují samotní writeři v dokumentu o graffiti jménem Bomb It. CAVA: „*Tehdy město vypadalo, no, jako skládka. Když jsi*

³⁴ OVERSTREET, Martina. *In Graffiti We Trust*. Vydání první. Praha: Mladá fronta, 2006, str. 5, ISBN 80-204-1325-1.

³⁵ *Style Wars* [film]. Režie Henry CHALFANT, Tony SILVER USA, Public Broadcasting Service (PBS), 1983.

³⁶ OVERSTREET, Martina. *In Graffiti We trust*. Vydání první. Praha: Mladá fronta, 2006, str. 5, ISBN 80-204-1325-1.

³⁷ *Bomb It* [film]. Režie: John Reiss. USA, 2007.

zašel do Bronxu, vypadalo to tam, jako kdybys přišel do 2. světový války. Jako po náletech Německa. Tracy 148: „V té době, jako kdyby Bronx zemřel.“ Stay High 149: „Město bylo v tak strašným stavu, a nikdo s tím nic nedělal.“³⁸

Bylo to právě v těchto čtvrtích, kde graffiti zažilo rozkvět. Mladí lidé zejména hispánského a afroamerického původu se mu začali věnovat a rozvíjet ho. Časem se graffiti rozšířilo i mezi mládež vyšších sociálních vrstev. Graffiti se dnes nezakládá na výši postavení nebo na základě původu či rasy.³⁹

Graffiti si prošlo za svoji dobu určitou modernizací a vývojem. Aby se jména writerů stala výraznější, začalo mnoho writerů své tagy různě zdobit. Kool Jeff například ve svém tagu upravil písmenko „J“ tak, aby připomínalo ďáblův ocas, LEE 163 spojil obě „E“ dohromady, Cay 161 a Snake přidali nad své tagy korunku a Stay High 149 zakomponoval do svého podpisu kouřícího panáčka. Výrazná změna stylu nicméně přišla, až když přijel z Filadelfie do New Yorku writer jménem Top Cat 126. Ten prohlašoval, že se naučil graffiti od samotného Cornbreada. Top Cat 126 psal své jméno tenkými, dlouhými a těsně vedle sebe zasazenými písmeny, které posadil na podstavec. Jeho tagy byly tak méně čitelné. Tento styl vyvolal mezi ostatními velký zájem a byl pojmenován podle místa vzniku – „Broadway Elegant“.⁴⁰

Pozadu nechtěl zůstat ani Brooklyn, kde řada writerů hrdě prohlašovala „Brooklyn style“ za svůj vlastní. Brooklynský styl tagů byl typický tekoucí barvou a různými ozdobami jako šipky, nebo předměty, spojené s vírou. Tento styl, který byl v podstatě kombinací dvou stylů, byl také jeden čas velmi populární. Většina writerů nicméně později začala rozvíjet svůj vlastní osobitý styl.⁴¹

Tagy se neustále vyvíjely, zvětšovalo se písmo, měnil se styl, a tak přichází na řadu i první piece. Autorem prvního piece byl Super Kool 233. Ten improvizovaně použil širší trysku, v graffiti slangu pojmenovanou jako fat cap. Trysku vzal pravděpodobně z prostředku na čištění. Díky fat capu mohl nanášet na vagon, nacházejí se v ten okamžik v depu, větší množství barvy, přičemž mohl tvořit i větší písmena a lépe je vybarvovat. Tato písmena následně obtáhl tryskou s hubeným rozpětím barvy. To vše

³⁸ *Bomb It* [film]. Režie: John Reiss. USA, 2007.

³⁹ *Style Wars* [film]. Režie Henry CHALFANT, Tony SILVER USA, Public Broadcasting Service (PBS), 1983.

⁴⁰ CASTLEMAN, Craig. *Getting up: subway graffiti in New York*. Cambridge, Mass.: MIT Press, c1982, xiii, 191 p. str. 55. ISBN 0262030896.

⁴¹ CASTLEMAN, Craig. *Getting up: subway graffiti in New York*. Cambridge, Mass.: MIT Press, c1982, xiii, 191 p. str. 55. ISBN 0262030896.

se stává v roce 1972 a na světě je tak první piece. Tento piece, ačkoliv byl celkem amatérský, strhává pozornost ostatních writerů, a začíná být ve velkém počtu napodobován. Ne každý writer přešel od klasického tagování k piecům. Proto zde můžeme mluvit „muralistech“, kteří malují už poměrně dost náročné obrazy a takzvaných „taggeřích“, kteří pouze sprejují jedním sprejem svoji přezdívku. S dalším průlomem pak přišel Phase II, ten vylepšil Super Koolův piece o nové variace.⁴²

S revoluční novinkou přišel i brooklynský writer Pistol I. Ten jako první vytvořil 3D piece. Ten, stejně jako Super Coolův piece, upoutal pozornost writerů z celého města, kteří se na něj jezdili dívat. Ostatní writeři se mu chtěli vyrovnat a vytvořit tak něco podobného, problém ovšem byl v tom, že nevěděli, jak na to. Samotný Pistol I dlouhou dobu trénoval tento piece na papír, než si s ním troufl na vagon. Netrvalo však dlouho, a i ostatní writeři se zdokonalili. Brzy začali tento styl napodobovat a vylepšovat.⁴³

Posléze se začala měnit i kritéria kvality. Dříve se prestiž writera hodnotila pouze podle počtu pieců a tagů. Postupem času začal rozhodovat zejména styl. Někteří writeři začali dokonce měnit svá jména v naději, že nová kombinace písmen by je mohla vést vytvoření nového designu. Writeři po celém městě se v tomto směru snažili navzájem překonávat. Toto období je známo jako Style Wars.⁴⁴

Piecy se neustále zvětšovaly a byly čím dál složitější, a tak na řadu v roce 1973 přichází první wholecar, na který si troufl Flint 707. Malování celých vagonů ihned získalo popularitu, writeři se neustále snažili zlepšovat svá díla, která začali obohacovat o komplexnější pozadí. Nejlepší writeři ve městě se začali specializovat na malování celého vagonu. K obrovské oblibě vlaků a metra mezi writery přispěla zejména skutečnost neustálého pohybu vagonů, čímž pomalované vagony byly denně na očích milionů lidí, kteří se v něm danou chvílí právě přepravovali. Tato díla obsahovala často různé postavičky nebo karikatury, které do nich tito writeři zakomponovali. Jednalo se o různé figurky jako například Micky Mouse nebo Kačer Donald. Předlohy pro tvorbu charakterů pocházely zejména z hip hopové kultury, se kterou je graffiti neodmyslitelně

⁴² CASTLEMAN, Craig. *Getting up: subway graffiti in New York*. Cambridge, Mass.: MIT Press, c1982, xiii, 191 p. str. 55. ISBN 0262030896.

⁴³ CASTLEMAN, Craig. *Getting up: subway graffiti in New York*. Cambridge, Mass.: MIT Press, c1982, xiii, 191 p. str. 56. ISBN 0262030896.

⁴⁴ CASTLEMAN, Craig. *Getting up: subway graffiti in New York*. Cambridge, Mass.: MIT Press, c1982, xiii, 191 p. str. 56. ISBN 0262030896.

spjato. Témata vycházela i z reklam, komiksů a televizních seriálů. Nejvýznamnější writeři, kteří se proslavili propojením figurek s písmem, se nazývali SHOK 1 a SEAK.⁴⁵

Kolem léta 1975 se objevil na scéně writer s krátkým jménem IN. IN si krátké jméno vybral účelově. Bylo celkem snadné a rychlé ho psát, ale hlavně na něj nevyplýval tolik barvy. Ze začátku své jméno psal jednou či dvakrát na každém vagoně, ale pak ho začíná pro svou nenáročnost psát, kde se dá. Tyto rychlé malby IN označil jako takzvané throw upy. Tím začíná v graffiti éra jménem bombing. Zpočátku ostatní writeři nahlíželi na INův bombing kriticky, pro nedostatek stylu. Jenomže jeho throw-upy, se daly po městě spočítat na tisíce kusů, a tak si museli přiznat, že jeho styl získával na slávě. Jak INova popularita rostla, začali ostatní writeři měnit své přezdívky podobně jako on na pouhá dvě písmena a dělat vlastní throw upy. Dokonce i jeden z nejvíce respektovaných writerů ve městě Jester začal malovat výhradně throw upy. Jiní writeři zas začali dělat throw upy, ale zároveň psali i piecy. Zatímco díky throw upům mohli rychle šířit své jméno po celém městě, piecy zase dokazovali, že mají styl.

Nedlouho na to, přesněji v roce 1976, je na světě i první wholetrain, který se povedl writerům jménem CAIN, MAD 103 a FLAME ONE.⁴⁶

Ke konci 70. let se začal objevovat i wild style, ve kterém jsou jednotlivá písmena všemožně pospojovaná. Tento styl byl mezi writery používán nejvíce pokud byl adresován jinému či jiným writerům.⁴⁷

Tracy 168 přezdívaný jako „král wild stylu“ o tomto stylu řekl: „Slovo „Wild“ pro mě znamená: To, za co bych dal život a žít si podle sebe a "Style" je to, pro co já respektuju druhé a druzí mně. Takže wild style je kombinací 2 slov, znamenající to, jak žiju a kým jsem. Nemohl bych to vytvořit sám, Vzniklo to díky nám všem, kdo v to věřili. A my to promítáme do našich graffiti. Do našich písmen, tak to vyjadřujeme. To je wild style. Řekli jsme si: "Vyšplháme na vrchol Brooklynského mostu a uděláme tam piece. To je wild style. Nezáleží na tom, že ty písmena jsou na hovno a beze stylu. Ne, ne, ne. Záleží na tom, že moje jméno je na vrcholu Brooklynského mostu!"⁴⁸

⁴⁵ CASTLEMAN, Craig. *Getting up: subway graffiti in New York*. Cambridge, Mass.: MIT Press, c1982, xiii, 191 p. str. 56-57. ISBN 0262030896.

⁴⁶ CASTLEMAN, Craig. *Getting up: subway graffiti in New York*. Cambridge, Mass.: MIT Press, c1982, xiii, 191 p. str. 43. ISBN 0262030896.

⁴⁷ FITZPATRICK, Tracy. *Art and the subway: New York underground*. xv, 267 stran. ISBN 978-0-8135-4452-6.

⁴⁸ Bomb It [film]. Režie: John Reiss. USA, 2007.

Netrvalo dlouho a fenomén jménem graffiti se rozšířil po celých Spojených státech amerických. V Evropě se první piecy začaly objevovat na začátku roku 1980. V městech jako Amsterdam a Madrid bylo k vidění graffiti i o něco dříve, jednalo se o graffiti, které mělo své kořeny v punku. Nicméně o opravdové evropské graffiti scéně můžeme mluvit od poloviny 80. let. V městech jako Paříž, Berlín nebo Londýn si rychle vybuodovalo početnou základnu. K šíření graffiti po Evropě přispěly i filmové snímky *Style wars* a *Wild style* a celkový komerční úspěch hip hopu. Kontinenty jako Asie nebo Jižní Amerika se dostaly na řadu později, jejich graffiti kultura ale roste velkou rychlostí a to v Jižní Americe především.⁴⁹

2.5 Represe proti graffiti

Graffiti bylo ke konci 70. let takřka všude. Většina vlakových souprav byla zcela nebo aspoň částečně pomalovaná, i v každé ulici byly desítky tagů. Graffiti se nevyskytovalo jen na vlacích, ale i uvnitř. Odstraňovat graffiti šlo velmi pomalu, writerů neustále přibývalo. Graffiti v New Yorku v té době prožívalo zlaté období. V této éře jsme mohli vidět i tehdy neporušený systém *Writer Corners*. Tento systém byla místa, kde se writeři společně scházeli, ukazovali si svá díla, sdělovali novinky a zejména rozhodovali o stylu a kvalitě graffiti. Policie se později na tato místa začala zaměřovat, writeři se na nich postupem času přestali setkávat, a tak i tato místa časem zanikla.

Graffiti se šířilo velmi rychle a ve velkém počtu. To vše k nelibosti velké části obyvatel New Yorku. Tito nespokojení občané začali dávat svůj nesouhlas s graffiti čím dál hlasitěji najevo. Graffiti tak zaujalo podobnou pozici jako například hnutí černých panterů nebo hippies, a bez ohledu na skutečnou míru společenské hrozby začalo být potíráno.⁵⁰

Dopravní podnik The MTA (The Metropolitan Transit Authority)⁵¹ a Edvard Koch, v té době starosta New Yorku, se rozhodli proti graffiti tvrdě zakročit. Na program boje proti graffiti vyčlenili 6,5 milionů dolarů. Program zahrnoval plakáty, které měly za úkol odradit aktivní i potencionální writery od graffiti, dále pak odstávky vlaků obehnané ostnatým drátem. Tato depa hlídali speciálně vycvičení psi. Navíc byla zřízena speciální jednotka proti

⁴⁹ GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 9. ISBN 0500511705.

⁵⁰ GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 9. ISBN 0500511705.

⁵¹ CASTLEMAN, Craig. *Getting up: subway graffiti in New York*. Cambridge, Mass.: MIT Press, c1982, xiii, 191 p. str. 151. ISBN 0262030896.

graffiti. Další miliony dolarů byly použity na vývoj chemikálie, která by dokázala graffiti odstranit. Ačkoliv tato látka měla celkem vysoký účinek, tak způsobovala zdravotní potíže zaměstnancům, kteří s ní přišli do styku. Díky těmto všem opatřením graffiti rychle mizelo z vlaků. Vlaky, které přes všechny snahy přeci jen byly pomalovány, byly co nejdříve vyčištěny, aby se tak graffiti na nich nedostalo na veřejnost. V roce 1989 byla očištěna poslední souprava, čímž se prakticky uzavřela v New Yorku éra graffiti v metru neboli éra subway graffiti.⁵²

A jaké byly výsledky těchto represí? Milióny dolarů, vynaložené na vývoj chemikálií, které sice byly účinné, ale na druhou stranu přivodily potíže nejen zaměstnancům, co s nimi přišli do styku, ale také cestujícím a dokonce i dětem ze škol, které sídlily nedaleko místa, kde se vlaky za pomoci této chemikálie myly. Velké pozdvižení přinesl i případ writera vlastním jménem Michael Stewart, jenž podle policie kladl odpor při zadržení.⁵³

Lidé, kterým se oboustranná agresivita příliš nezamlouvala, graffiti opustili nebo se dali na čistě legální tvorbu, naopak tvrdé jádro této subkultury mnohdy ještě přitvrdilo. Důkazem toho mohou být například tagy, vyleptané kyselinou, do skla a podobně.⁵⁴

V roce 1995 vypsal tehdejší starosta New Yorku Rudolph Giuliani odměnu 500 dolarů pro každého, kdo pomohl dopadnout sprejery. Giuliani dále nechal sestavit speciální policejní jednotku, určenou k boji proti graffiti (Vandal Squad).⁵⁵ Od roku 1995 platí v New Yorku zákon, který zakazuje prodej sprejů osobám mladším 18 let. Dobrovolnickým skupinám, které projeví zájem, je od roku 1996 rozdáváno až 100 litrů barvy k odstranění graffiti.⁵⁶

Tuto subkulturu se díky těmto vynaloženým prostředkům opravdu podařilo do značné míry omezit, nikoliv však zcela. I v dnešní době se graffiti objevuje na místech, kde by ho už mnozí neočekávali. Graffiti je asi jediný zločin, po kterém pachatel cíleně

⁵² *Style Wars* [film]. Režie Henry CHALFANT, Tony SILVER USA, Public Broadcasting Service (PBS), 1983.

⁵³ OVERSTREET, Martina. *In Graffiti We Trust*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2006, str. 5. ISBN 80-204-1325-1.

⁵⁴ OVERSTREET, Martina. *In Graffiti We Trust*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2006, str. 5. ISBN 80-204-1325-1.

⁵⁵ GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, 375 s. ISBN 0500511705.

⁵⁶ LUCIE-SMITH, Edward. *ARTODAY – současné světové umění*. 1. vyd. Praha: Slováry, 1996. ISBN 80-85871-97-1, st. 56.

zanechává své jméno. Dneska lze zadáním tagu do policejní databáze zjistit, zda byl autor tagu už trestně stíhán.⁵⁷

2.6 Graffiti v galeriích umění

V roce 1972 byla založena organizace writerů pod názvem „United Graffiti Artists“ (UGA). Tu založil student sociologie Hugo Martinez. Organizaci se dostalo brzo publicity.⁵⁸ 15. srpna, 1973 zakládá Martinez pod hlavičkou UGA první galerii věnovanou graffiti. Ta zahrnovala více jak dvacet pláten od jednotlivých členů a jednu obrovskou skupinovou malbu, na níž se podíleli všichni členové organizace.⁵⁹ Mezi členy organizace byla jména jako: Flint 107, Phase 2, Snake I a další slavní writeři té doby.⁶⁰ V letech 1975 až 1975 se výstava objevila po celé USA. Organizace se nedlouho poté rozpadla. V roce 1974 vzniká podobná organizace jako UGA se jménem Nation of Graffiti Artists (NOGA). Ta byla založena Jackem Pelsingerem. Organizace i přes počáteční úspěch za krátkou dobu končí, a tím také zaniká. Je i důvodem krátkého trvání těchto galerií.⁶¹

Další graffiti galerie jako Colab nebo Fashion Moda na sebe nenechají dlouho čekat. První samostatná výstava v New Yorku se konala v roce 1980 a nesla název „Times Square Show.“ Tato výstava se mohla pyšnit prestižní lokalitou, ve které se nacházela. Výstava byla přístupná 24 hodin denně.⁶² Jednalo se o první výstavu „undergroundového umění“, včetně graffiti. Na této výstavě vystavovalo na sto umělců.⁶³

⁵⁷ www.ceskatelevize.cz. [online]. [cit. 2015-05-29]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/zpravodajstvi-brno/zpravy/221698-v-breclavi-testuji-novy-software-umi-rozpoznavat-graffiti/zpravodajstvi-brno/zpravy/221698-v-breclavi-testuji-novy-software-umi-rozpoznavat-graffiti>

⁵⁸ CASTLEMAN, Craig. *Getting up: subway graffiti in New York*. Cambridge, Mass.: MIT Press, c1982, xiii, 191 p. str. 117. ISBN 0262030896.

⁵⁹ CASTLEMAN, Craig. *Getting up: subway graffiti in New York*. Cambridge, Mass.: MIT Press, c1982, xiii, 191 p. str. 121. ISBN 0262030896.

⁶⁰ CASTLEMAN, Craig. *Getting up: subway graffiti in New York*. Cambridge, Mass.: MIT Press, c1982, xiii, 191 p. str. 119. ISBN 0262030896.

⁶¹ CASTLEMAN, Craig. *Getting up: subway graffiti in New York*. Cambridge, Mass.: MIT Press, c1982, xiii, 191 p. str. 133. ISBN 0262030896.

⁶² LEWISOHN, Cedar. *Street art: the graffiti revolution*. 1. pbk. ed. London: Tate, 2009. str. 22, ISBN 9781854378750.

⁶³ KOLOSSA, Alexandra. *Keith Haring: 1958-1990 : život pro umění*. Praha: Slovart, c2006, 96 s. ISBN 80-7209-762-8. fronta, 2006, str. 20. ISBN 80-204-1325-1.

V letech 1981 až 1983, vybraní graffiti umělci, kteří tvořili v New Yorku, soustředili své profesní ambice na sólové výstavy v komerčních galeriích. To je i příklad umělce jménem Jean-Michel Basquiat, který si vysloužil mezinárodní pověst velmi rychle, díky výstavám v galeriích v New Yorku, Los Angeles a Curychu. Lee 161 byl první writer který se připojil k Gladstonské galerii, v roce 1982. Fashion Moda nadále reprezentovala graffiti umělce, kteří žili v Bronxu (Lady Pink, Crash, Daze, Toxic a další). Tyto výstavy vyvolaly nečekaný zájem o graffiti mezi galeristy. Holandský galerista Yaki Kornblit znovu otevřel svoji galerii v Amsterdamu, aby mohl ukázat díla graffiti umělců.⁶⁴

Writeři se tak dočkali oficiálního uznání na akademické půdě, což vedlo k prvním placeným zakázkám, které začali dostávat. Mezi nejvíce uznávané umělce, kteří vzešli z ulice, patřil například Keith Haring a Jean Michael Basquiat.

2.7 Současný trend

Graffiti v průběhu let prošlo různými změnami a vývojem. V průběhu let se z obyčejného písma rozvinulo mnoho stylů, zahrnujících různé typografické formy: čitelný blockbuster style, propletený wild style, bubble style nebo 3D style. Jako doplněk k písmům, se přidali charaktery, znázorňující různé kreslené postavy z komiksů nebo tváře či postavy, které nemají daleko k fotorealismu.

Ačkoliv sprej nadále zůstává hlavním nástrojem writerů po celém světě, škála dostupných technik a nástrojů pro tvorbu graffiti je dnes velmi pestrá: akrylové barvy, křída na bázi oleje, plakáty, samolepky a mnoho dalších. Například techniku šablony (ta zahrnuje použití štětce nebo spreje, jejichž pomocí lze malovat slova nebo obrazy přes šablony) používají nejznámější graffiti umělci na světě, jako je anglický „street art“ umělec Banksy se svým mixem ironických a politicky motivovaných obrázků nebo Thomas Baumgartel, jehož díla jsou k vidění v mnoha uměleckých galeriích a muzeích.⁶⁵

Dalším druh umění, který je spjatý s graffiti se nazývá mural art. Jedná se o nástěnné malby velkoplošného formátu. Tyto malby mají legální charakter a jsou většinou dělané na objednávku. Tento „legální street art“ dělají z velké části zkušení street art umělci. V České republice se mu věnují taková jména jako Pasta Oner, Point, Trou a X-Dog.⁶⁶

⁶⁴ THOMPSON, Margo. *American graffiti*. New York: Parkstone International, c2009, str 143. Temporis collection.

⁶⁵ GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str 10. ISBN 0500511705.

⁶⁶ freshspace.cz. [online]. [cit. 2015-05-22]. Dostupné z: <http://freshspace.cz/street-art-vs-mural-art>

V dnešní době má mnoho lidí, věnujících se pouličnímu malování, tendenci distancovat se od graffiti, protože si myslí, že už to není moderní. Navíc to v nich často evokuje představu vandalizmu a znetvoření věcí. Mnoho takovýchto umělců proto raději označuje své umění jako aerosolové umění či street art, můžeme ho ale nazvat také jako neo-graffiti nebo post-graffiti.⁶⁷

Vznik internetu hraje také zajímavou roli ve vývoji graffiti. Ačkoliv někteří graffiti umělci se raději vyhýbají tomuto médiu, najde se přesto mnoho těch, kteří internet uvítali s otevřenou náručí jako oblast činnosti, ve které se mohou nadále realizovat. Nadšenci a umělci z celého světa založili pod různými internetovými doménami mnoho foto archivů, kde vzájemně sdílejí svá díla. Před internetovou revolucí různé kontinenty, města a dokonce i okresy, měly svou vlastní charakteristickou graffiti kulturu. Dnes tyto rozdíly stále do jisté míry existují, ale jsou zároveň inspirovány styly z celého světa.

Pro writery ze zemí jako například Jihoafrická republika nebo Rusko, je často nemožné sehnat kvalitní spreje, časopisy či knihy zabývající se graffiti. Internet jim může nabídnout v tomto ohledu neocenitelné možnosti.⁶⁸ Jedním z příkladů webových graffiti galerií je internetová galerie Art Crimes, známá pod doménou graffiti.org. Tato galerie představuje fotky graffiti z USA, Evropy a měst po celém světě. Galerie začala jen s hrstkou fotografií z Atlanty a Prahy. Byla založena jako projekt Susan Farrellové v květnu 1994. Farrellová se později v září 1994 spojila s fotografem Brettem Webbem. Graffiti galerie Art Crimes za dobu své existence získala řadu prestižních ocenění. Do července 2004 měla tisíce snímků z více jak čtyř stovek měst po celém světě. Tato webová stránka byla vůbec první stránkou určenou výhradně graffiti a dodnes patří mezi ty největší. Hlavní cíl stránky je poskytnout kulturní a vědecké informace, které ji mohou pomoci zachovat a zdokumentovat pouliční nástěnné malby.⁶⁹

⁶⁷ GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str 10. ISBN 0500511705.

⁶⁸ GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str 10. ISBN 0500511705.

⁶⁹ Art Crimes The Writing on the Wall. [online]. [cit. 2015-04-23]. Dostupné z: <http://www.graffiti.org>

3 STREET ART

Street je podoba umění, které není prezentováno v galeriích nebo výstavních sáních. Je to druh umění, které se objevuje ve veřejném prostoru. Umělci, kteří se věnují street artu, svým dílem často komentují společenské dění nebo chtějí nějak vyjádřit své názory skrze umění. Jejich cílovou skupinou nejsou umělečtí kritici nebo znalci umění, ale spíše běžní lidé, kteří se pohybují ve veřejném prostoru. Cílem umělců nemusí být pouze kritické sdělení, někteří z nich vidí v ulici netradiční prostor pro tvorbu. Jejich umělecká díla se pak snaží nějak využít konkrétních míst a prostor k vyjádření netradičním způsobem.

Street art se objevuje ve městech po celém světě. V téměř každém velkém městě lze nalézt komunitu, která se věnuje tomuto druhu umění. Za město s největším množstvím street artu je považován New York. V mnoha městech ve Spojených státech již existují streetartové festivaly. Mnozí umělci také cestují po světě a vytvářejí svá díla pokaždé v jiném městě.⁷⁰

Historie street artu sahá do 60. let 20. století. V podstatě se však dá říci, že historie toho druhu umění může sahát až do velmi dávné historie, kdy lidé zanechávali svá díla na zdech jeskyní. Za jeden z prvních projevů tohoto druhu umění lze považovat nápis „Kilroy was here“, který se objevoval již za druhé světové války tam, kde se pohybovali američtí vojáci. Dokonce se tento nápis, který se objevoval spolu s jednoduchou kresbou plešaté postavy s velkým nosem, objevil i na toaletách na Postupimské konferenci.⁷¹

Popularitu získal street art hlavně během 80. let 20. století. Prvními umělci, kteří se v tomto směru proslavili, byli Rene Moncada a Keith Haring. Umělci využívají mnoho různých technik, od sprejování, přes nálepky a plakáty až po video projekce. Existují i názory, které považují street art za nelegální, zároveň však existuje mnoho měst, která pouliční umění podporují a vytvořila místa, na kterých se mohou umělci volně realizovat. Mezi nejznámější současné tvůrce street artu patří Banksy, Shepard Fairey nebo Claudio Ethos.⁷²

⁷⁰ What is street art. Puregraffiti. [online]. [cit. 2015-05-27]. Dostupné z: <http://puregraffiti.com/art/2009/10/what-is-street-art>

⁷¹ Game-Changing Moments in the History of Street Art. Mentalfloss. [online]. [cit. 2015-05-27]. Dostupné z: <http://mentalfloss.com/article/58725/9-game-changing-moments-history-street-art>

⁷² Introduction to Street Art. Artshistory.net. [online]. [cit. 2015-05-27]. Dostupné z: <http://www.arthistory.net/artstyles/streetart/streetart1.html>

„Termín *street art* se vžil poměrně dobře a v současnosti existují tisíce internetových stránek zabývajících se touto problematikou, vychází celá řada monografií, a dokonce se objevují i knihy věnované konkrétním tvůrcům. V literatuře jsou někdy pojmy *graffiti* a *street art* zaměňovány, popřípadě je s nimi pracováno volně (často ve smyslu, že *graffiti* je součástí *street artu*). Přestože na základě výše zmíněných kritérií se tato záměna jeví jako možná, jedná se o dva umělecké proudy, které se sice často dotýkají, ale rozhodně by neměly být zaměňovány. *Graffiti* je vytvářeno ve veřejném prostoru, ale spíše než na ulicích se s ním setkáme na periferiích měst, dálničních mostech a vlcích, zatímco *street art* je opravdu vázán na ulice (často ty nejfrekventovanější). *Graffiti* je založeno na písmu, *street art* na obrazech. Někdy se pro *street art* používají i jiné názvy, jako například *urban art* nebo *street deco*. Ty mají odkazovat jednak na těsné sevření s městským prostředím, ale také na častý dekorativní charakter *street artových* děl. Výjimečně se můžeme setkat i s termíny *post-graffiti* či *neo-graffiti*, jež naznačují, odkud se *street art* vyvinul.“⁷³

⁷³ Pojem *street art* [online]. [cit. 2015-05-27] dostupné na <http://streetart-kralupy.mypage.cz/menu/street-art/sa-historie-fakta>.

4 OSOBNOST KEITHA HARINGA

Keith Haring se narodil 4. května 1958 v Readingu v Pensylvánii. Už od útlého věku se u něj objevoval velký zájem o kreslení. Jeho otec tento zájem plně podporoval. Jednou když vzal malého Keitha do muzea umění Hirshborn ve Washingtonu, uviděl Keith poprvé díla od Andy Warhola. Ta v něm zanechala dojem, což u něj vedlo k volbě věnovat svoji kariéru umění.⁷⁴

Po absolvování střední školy v roce 1976 se rozhodl přihlásit na uměleckou školu Ivy School of Professional Art v Pittsburghu, aby na radu rodičů mohl studovat komerční grafický design. Na škole vydržel pouze dva semestry a začal se věnovat pouze umění. Přesto že už nebyl studentem, školu i nadále navštěvoval, chodil na semináře a používal školní zařízení.⁷⁵

Haring nejvíce inspirace čerpal z každodenních vlivů a z děl takových umělců jako Pierre Alechinsky, Jean Dubuffet, Robert Henri a Christo. Z těchto vlivů se vyvinul jeho cit zdůrazňující čáru. Experimentoval s velkoplošnými formáty a dalšími grafickými technikami. V červenci 1978, mu byla nabídnuta příležitost, aby vystavoval svá nová díla na malé výstavě obrazů a v Pittsburgh Art & Craft Center. Jednalo se o jeho první na poli výtvarného umění. Z první příležitosti byl Haring nadšený, zároveň si však uvědomoval, že město jako Pittsburgh nenabízí moc příležitostí pro jeho umělecký růst, a brzy na to z tohoto města odchází do New Yorku. Tam se zapisuje na uměleckou školu School of Visual Art (SVA). Jako student SVA experimentoval, vytvářel videa, instalace a koláže. Haring při svém studiu zjistil, že i jiní studenti SVA sdílejí podobné nadšení pro umění jako on. Jedním takovým byl Kenny Scharf, který s ním i jeden čas žil ve společném bytě. Ten ho seznámil s Jeanem-Michelem-Basquiatem. Časem se Haring stává součástí alternativního umění a klubové scény.⁷⁶

⁷⁴ KOLOSSA, Alexandra. *Keith Haring: 1958-1990 : život pro umění*. Praha: Slovart, c2006, 96 s. ISBN 80-7209-762-8. fronta, 2006, str. 11. ISBN 80-204-1325-1.

⁷⁵ KOLOSSA, Alexandra. *Keith Haring: 1958-1990 : život pro umění*. Praha: Slovart, c2006, 96 s. ISBN 80-7209-762-8. fronta, 2006, str. 12. ISBN 80-204-1325-1.

⁷⁶ KOLOSSA, Alexandra. *Keith Haring: 1958-1990 : život pro umění*. Praha: Slovart, c2006, 96 s. ISBN 80-7209-762-8. fronta, 2006, str. 13. ISBN 80-204-1325-1.

Během roku 1980 zaměřuje svoji pozornost především na kreslení v ulicích. Haring hledal novou motivaci, a proto se rozhodl provozovat svoje umění ve veřejném prostoru. S použitím fixu maloval na reklamní plakáty, na kterých zanechával svoji značku ve stylu autorů graffiti. Haring byl fascinován prvním graffiti, s kterým se setkal na ulici. Velmi obdivoval graffiti umělců a sympatizoval s jejich ilegální činností.⁷⁷ Samotnými graffiti umělci byl ale kritizován, což ho mrzelo.⁷⁸ Pro svůj podpis si vybral nejprve štěkajícího psa. Kromě toho také maloval postavu člověka, klečícího na čtyřech, připomínající batole. V červnu roku 1980 byl pozván na výstavu Times Square Show. Díky výstavě se mohl osobně setkat s nejlepšími graffiti umělci doby. Velká obliba graffiti přivedla Haringa k myšlence uspořádat na jaře roku 1981 výstavu, věnovanou právě tomuto tématu V Mudd Clubu. V tomto roce Haring organizuje i řadu výstav v Club 57 a v Mudd Club také začne poprvé vydělávat na prodeji svých děl.

Jako další pole působnosti pro své umění si Haring vybral newyorské metro. V něm se konkrétně zaměřil na prázdné reklamní tabule, polepené černým papírem. Místo fixu začal používat křídou. Tyto tabule byly pro Haringa ideální příležitostí, jak komunikovat s širokou veřejností. Keith si velmi zakládal na komunikaci s veřejností. Rozhovory, které s kolemjdoucími uskutečnil, mu poskytly propojení s okolním světem.⁷⁹ Zde také poprvé začal malovat své „zářící batole“ – dítě, lezoucí po čtyřech, obklopené paprsky. Podzemní dráha bylo pro Haringa něco jako „laboratoř“, ve které mohl testovat své pokusy s jasnými čarami. Jeho postup malování v metru byl vždy stejný. Nejprve namaloval rámečky a až poté samotný obraz, pod který se nikdy nepodepsal. Takto vzniklo v metru několik jeho obrazů, které měly většinou nějaký motiv, příběh nebo tvořili něco samostatného.

Málokdy byly tyto obrazy poškozeny nebo překresleny, a to navzdory tomu, že byly vyhotoveny pouze obyčejnou křídou. Avšak rostoucí sláva Keitha Haringa vyvolala velký zájem o jeho díla mezi širokou veřejností, a tak kolemjdoucí často jeho díla sundávali, a poté prodávali, až později kvůli tomuto důvodu přestal malovat v metru úplně.⁸⁰

⁷⁷ KOLOSSA, Alexandra. *Keith Haring: 1958-1990 : život pro umění*. Praha: Slovart, c2006, 96 s. ISBN 80-7209-762-8. fronta, 2006, str. 19. ISBN 80-204-1325-1.

⁷⁸ Overstreet, M. (2007). *Clique*, graffiti magazine, summer 2007 str. 35.

⁷⁹ KOLOSSA, Alexandra. *Keith Haring: 1958-1990 : život pro umění*. Praha: Slovart, c2006, 96 s. ISBN 80-7209-762-8. fronta, 2006, str. 28. ISBN 80-204-1325-1.

⁸⁰ Overstreet, M. (2007). *Clique*, graffiti magazine, summer 2007 str. 35

Haring v roce 1982 začíná trvale vystavovat svá díla v galerii Tonyho Schafrazi. Jeho obrazy na této výstavě byly vytvořeny převážně na vinylové plachtovině tarpaulin. Tento materiál byl levný a výborně se hodil pro jeho obrazy velkého formátu. Obrazy a kresby na výstavách se nesly ve stylu, který maloval už v newyorském metru.⁸¹ Haringova tvorba získala na popularitě i díky třicetisekundové animaci, která předváděla každých dvacet minut po dobu jednoho měsíce jeho různé ikony. Tato animace byla k vidění na billboardu Spectacoloru na newyorském náměstí Time Square.⁸²

Haring byl neustále v kontaktu se scénou umělců graffiti. Díky těmto kontaktům poznává mladého writera LA 2, vlastním jménem Angel Ortiz. Jeho tvorba Haringa učarovala natolik, že mu nabídl spolupráci. V následujících letech tak spolu vystavovali společná díla. Kolem roku 1982 se s jeho díly seznamuje Evropa.⁸³ Během krátkého času díky svému umění navštívil Nizozemsko, Belgii, Velkou Británii a Itálii. Ve všech těchto zemích zanechal svoji typickou stopu v podobě umění v městském panoramatu. Jeho jméno se stávalo více a více známým, začal dostávat nabídky z celého světa.⁸⁴

Roku 1983 se seznámil se svým velkým idolem z dětství, Andy Warholem. Setkání se uskutečnilo při příležitosti otevření výstavy děl Haringa a LA II ve Fun Gallery v New Yorku. Mezi oběma umělci vzniklo přátelství, které nejlépe charakterizovalo vzájemné uznání a umělecká interaktivita. Ta se projevovala ve vzájemných návštěvách svých ateliérů a ve společných projektech. Díky Andy Warholovi se Haring seznámil s Grace Jonesovou. Tu se mu podařilo získat jako model pro malování na tělo.⁸⁵

Velká část jeho prací byla vytvořena ve prospěch charitativních projektů na podporu dětí. Pořádal různé workshopy, které se zabývaly kreslením na školách v New Yorku, Amsterdamu, Londýně, Tokiu, a Bordeaux. Haring byl vždy velkým zastáncem dětí, i když nelze na něj pohlížet jako na malíře pro děti. Haring také navrhoval motivy kampaně

⁸¹ KOLOSSA, Alexandra. *Keith Haring: 1958-1990 : život pro umění*. Praha: Slovart, c2006, 96 s. ISBN 80-7209-762-8. fronta, 2006, str. 29. ISBN 80-204-1325-1.

⁸² KOLOSSA, Alexandra. *Keith Haring: 1958-1990 : život pro umění*. Praha: Slovart, c2006, 96 s. ISBN 80-7209-762-8. fronta, 2006, str. 93. ISBN 80-204-1325-1.

⁸³ KOLOSSA, Alexandra. *Keith Haring: 1958-1990 : život pro umění*. Praha: Slovart, c2006, 96 s. ISBN 80-7209-762-8. fronta, 2006, str. 93. ISBN 80-204-1325-1.

⁸⁴ KOLOSSA, Alexandra. *Keith Haring: 1958-1990 : život pro umění*. Praha: Slovart, c2006, 96 s. ISBN 80-7209-762-8. fronta, 2006, str. 32. ISBN 80-204-1325-1.

⁸⁵ KOLOSSA, Alexandra. *Keith Haring: 1958-1990 : život pro umění*. Praha: Slovart, c2006, 96 s. ISBN 80-7209-762-8. fronta, 2006, str. 51. ISBN 80-204-1325-1.

na podporu gramotnosti ve Spojených státech a v Německu. V roce 1984 namaloval nástěnnou malbu pro Walker art Center v Minneapolisu a potom další v Sydney.⁸⁶

V roce 1985 prezentoval Haring poprvé své ocelové sochy v Leo Castelli Gallery v New Yorku. Haring v tomto období zesiluje svoji politickou angažovanost. Veřejně kritizoval rasové problémy v Jihoafrické republice. Důležitým tématem v jeho tvorbě se stává nemoc AIDS. Významná část jeho obrazů se zabývala násilím, smrtí a sexuální útlakem.⁸⁷ Zneužívání drog bylo dalším tématem, kterému se Haring věnoval. Drogy si vyžádaly oběť také v okruhu je známých. V létě 1988 zemřel na předávkování heroinem Jean-Michel Basquiat. Haring, který byl jeho dobrý přítel, ale také velký obdivovatel, mu postavil umělecký památník. V polovině 80. let bylo téma nemoci AIDS široce propíráno veřejností.

Svůj první Pop Shop otevřel v roce 1986. V něm prodával své produkty, jako třeba trička, plakáty, nálepky a magnety. I zde mu šlo především více o umělecký projekt, než o to, aby generoval zisk.⁸⁸ V této době už vytvořil víc než padesát děl ve veřejném prostoru po celém světě. Tato díla většinou nesla poselství v oblasti sociální problematiky. Některá z nich se nacházejí na nemocnicích či kostelech, jiná jsou vyobrazena na méně nápadných místech.

Po zjištění, že sám je nakažen virem HIV, byla jeho tvorba poznamenána novou roztrpčeností a drsností. To však nic neubírá na jeho energii, kterou do nich vkládal. Haring dál neustále pracoval s obrovským nasazením. To vše ještě posilňuje jeho oddanost věci boje proti AIDS. Během posledních roků života obohacoval své umění o nové prvky. Vytvořil ilustrace pro dvě díla, Apokalypsa a Údolí, na základě spolupráce se spisovatelem Williamem S. Burroughsem. Kromě toho také namaloval nástěnné malby v Monaku, Chicagu, New Yorku, Iowa City, Barceloně a i v italském městě Pise. Tam namaloval na průčelí kostela Saint Antonio nástěnnou malbu s názvem Tuttomondo. On sám ji popsal jako jedno z nevýznamnějších děl kariéry. Před svou smrtí stihl Haring založit nadaci, nesoucí jeho jméno, a svou asistentku Julii Gruenovou pověřil jejím vedením. Cílem nadace je podporovat organizace proti AIDS a šířit povědomí o

⁸⁶ KOLOSSA, Alexandra. *Keith Haring: 1958-1990 : život pro umění*. Praha: Slovart, c2006, 96 s. ISBN 80-7209-762-8. fronta, 2006, str. 54. ISBN 80-204-1325-1.

⁸⁷ KOLOSSA, Alexandra. *Keith Haring: 1958-1990 : život pro umění*. Praha: Slovart, c2006, 96 s. ISBN 80-7209-762-8. fronta, 2006, str. 57. ISBN 80-204-1325-1.

⁸⁸ Overstreet, M. (2007). *Clique*, graffiti magazine, summer 2007, str. 36.

Keithu Haringovi prostřednictvím výstav, publikací a zápůjček obrazů. Dne 16. února 1990 Haring podléhá nemoci AIDS. Bylo mu pouhých 31 let.⁸⁹

Pasta Oner v jednom rozhovoru na téma Keith Haring, uvedl: „Víc než writer byl prototypem street artisty.“⁹⁰

Julia Gruenová pro magazín Clique o Haringovi: “Bez něj by se vývoj street artu určitě trochu zdržel. O jeho jméno opírají své sebevědomí a víru umělci jako Barry McGee, Banksy a mnoho dalších. Keithovo dílo je pro ně důkazem, že je možné tvořit bez kompromisů a že své poselství nebo úmysly nemusejí před nikým obhajovat.“⁹¹

⁸⁹ KOLOSSA, Alexandra. *Keith Haring: 1958-1990 : život pro umění*. Praha: Slovart, c2006, 96 s. ISBN 80-7209-762-8. fronta, 2006, str. 95. ISBN 80-204-1325-1.

⁹⁰ Overstreet, M. (2007). *Clique, graffiti magazine*, str. 36.

⁹¹ Overstreet, M. (2007). *Clique, graffiti magazine*, str. 36.

5 GRAFFITI VE SVĚTĚ A JEHO VYBRANÍ PŘEDSTAVITELÉ

5.1 Severní Amerika

Spojené státy americké jsou rodištěm novodobého graffiti. Po New Yorku a Filadelfii následovala brzy další města, kde se začalo graffiti dařit. V New Yorku můžeme vidět graffiti, připomínající 80. léta, vedle moderních maleb od street art umělců jako: Reasem, Sheppard Fairey s jeho mezinárodně úspěšnou značkou Obey nebo Michael de Feo, známý jako „květinový chlapec“. Kvalita písma a maleb za dobu své historie výrazně stoupla, umělci jako Dalek a Craola vytvořili zcela nové světy kolem svých postav.⁹² Mnoho ze současných writerů bývá na volné noze nebo pracují pro velké firmy v oděvním průmyslu jako designéři. Nástěnné malby se staly mezi výtvarnými umělci mimořádně populární, protože jim často zajistily placenou práci.⁹³

Pozadu nezůstávalo ani **Portoriko**, kde se graffiti objevilo skoro ve stejné době jako v New Yorku, protože mnoho graffiti umělců se narodilo v Portoriku nebo zde mělo kořeny.⁹⁴

řestože **Kanada** sousedí s USA, začala zde éra graffiti až kolem roku 1984. Zpočátku obrovský zájem o graffiti postupně ustoupil. Umělci v Kanadě mají tendenci se scházet ve velkých městech jako je Montreal, Toronto nebo Vancouver. Nicméně talenty zde rostou dlouhou dobu i v menších městech. Kanada je také známa pro svou tradici k takzvaným „Monikers“, to jsou čísla nebo obrázky, vyobrazené na nákladních vozech vlaků, pomocí křídly na bázi oleje.⁹⁵

5.1.1 MAC

Mac začal malovat graffiti v polovině devadesátých let. Proslavily ho nástěnné malby po celém světě. Krom toho má na kontě několik výstav a jeho práce zdobí obaly mnoha knižních publikací. Mac si získal publicitu také pro své realistické vyobrazení obyčejných lidí v jeho nezaměnitelném a jedinečném stylu. Prvky, témata a techniky klasického

⁹² GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 18. ISBN 0500511705.

⁹³ GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 18. ISBN 0500511705.

⁹⁴ GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 18. ISBN 0500511705.

⁹⁵ GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 18. ISBN 0500511705.

umění jsou často začleněny do kontextu jeho uměleckých děl. Obvykle s důrazem na lidské tváře a postavy. Jeho díla jsou výsledkem jeho života, který věnoval umění.⁹⁶

5.1.2 Cope 2

Legenda mezi writery Cope 2, je jeden z velkých bomberů, co mají opravdu moc rádi vlaky. Založil mezinárodní KD crew, původně známou jako Kids Destroy, nyní známou jako Kings Destroy nebo Killa dogs. Cope 2 se mimo jiné věnuje také tetování. Na světové graffiti scéně je už od roku 1979. Od té doby pokryl svými typickými throw upy a proslulým wild stylem prakticky celé newyorské metro. Pro tohoto slavného writera vlaky neznamují nic jiného než graffiti. V roce 2003, Cope publikoval svoji autobiografii s názvem Cope 2: True legend.⁹⁷

5.1.3 Craola

Craola, pochází z Los Angeles, kde moc writerů nepůsobí. Ačkoliv se věnoval malování prakticky od malička, ke graffiti se dostal v sedmnácti letech. Zpočátku pracoval ještě s dvěma graffiti umělci jménem Natoe a Plek, kteří ho naučili mít patřičnou techniku a styl.⁹⁸ Po obdržení bakalářského titulu na California State University v Long Beach v roce 1999, Craola, vlastním jménem Greg Simkins, pracoval jako ilustrátor pro různé oděvní firmy. V roce 2005, Simkins začal malovat na plný úvazek. Jeho mnohokrát oceněná díla časem vzrostla na popularitě, a dnes je můžeme nalézt v mnoha sbírkách.⁹⁹

5.1.4 Bask

Bask, se narodil v Československu. Když mu bylo osm let, emigroval spolu s rodiči do USA. Patří mezi umělce, které inspirovala městská krajina a komerční umělci k tvorbě vlastního stylu – post graffiti. Bask maluje hlavně charaktery, koláže a malby, podobné dětským obrázkům na plátně a zdi.¹⁰⁰ Jeho díla mají většinou politický nebo společenský

⁹⁶ GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 73. ISBN 0500511705.

⁹⁷ GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 47. ISBN 0500511705.

⁹⁸ GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 47. ISBN 0500511705.

⁹⁹ <http://www.imscares.com/about/>. [online]. [cit. 2015-05-22]. Dostupné z: <http://www.imscares.com/about/>

¹⁰⁰ GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 31. ISBN 0500511705.

charakter, myšlený v humorných metaforách. Jeho tvorba byla vystavěna na Floridě v International Museum a má na kontě také několik sólo vystav v Baltimoru, Detroitu nebo Miami.¹⁰¹

5.1.5 Michael de Feo

Michael De Feo, známý také jako „Flower guy“, používá ke své tvorbě techniku šablony. Se svým slavným květinovým designem přišel v roce 1993. V průběhu let instaloval stovky květinových šablon. Jeho květiny se objevily také v cizině. Kromě San Franciska, Seattlu, Bostonu, dokonce i v Amsterdamu. Kromě toho proslul také svými samolepkami, znázorňujícími lidskou postavu s televizí na hlavě. Známým se rovněž stal jeho komentář o vlivu televize na dnešní společnost.¹⁰²

5.2 Jižní Amerika

I když graffiti v Jižní Americe je stále v raném stádiu svého vývoje, dostalo se velmi rychle do světového povědomí díky svému obrazovému čerpání ze sociálních a ekonomických problémů, které v této části světa mají obrovský vliv na zdejší graffiti scénu. Zneužívání drog a konflikty gangů byly pak dalšími aspekty, které se promítly do graffiti tvorby zdejších umělců. Stejně jako ve svých začátcích v New Yorku, i zde graffiti odráží silný odpor k bohatým lidem, od lidí, co žijí v ghettech. Spreje tu nejsou vždy k dostání, a tak jsou umělci nuceni často improvizovat.¹⁰³

Z **Brazílie** pochází hned několik mezinárodně uznávaných graffiti umělců. Města jako Sao Paulo a Rio de Janeiro jsou hlavním centrem graffiti v Brazílii. Přesto, že graffiti je tu teprve na počátku svého vývoje, má tato scéna v posledních několika letech velký vliv na zavádění nových stylů. Spousta brazilských umělců graffiti se nyní snaží získat uznání po celém světě. Umělci jako jsou Os Gemeos, Vitché a Herbert se už několikrát zúčastnili mezinárodních produkcí a výstav. Brazílie je dále známá pro svůj specifický styl psaní, jménem Pixacao, který vznikl v Sao Paulu. Tento styl má co dočinění s architekturou a praktikují ho i umělci co si říkají Pixadores. Ti se věnují především

¹⁰¹ www.knownasbask.com. [online]. [cit. 2015-05-22]. Dostupné z: <http://www.knownasbask.com/bask/about>

¹⁰² GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 53. ISBN 0500511705.

¹⁰³ GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, 18. ISBN 0500511705.

revolučním vzkazům, které zanechávají na těch nejméně přístupných místech Sao Paula.¹⁰⁴

K celkové situaci ohledně graffiti v Brazílii se v dokumentu *Bomb it* vyjádřila i dvojčata Os Gemeos: „*Pokaždé, když jdeme malovat, máme strach. Sao Paolo je strašidelné. Sao Paolo je město bez řádu. S tím šílenstvím Brazílie se žádné jiné město nemůže rovnat. Je to perfektní země, lidé na to jenom zapomněli. Je to jedno z mála míst na světě, kde je graffiti pořád "syrové". Vlastně to tu teď začíná, stejně tak, jako se to dělo v New Yorku během 70. let, se děje tady úplně to samé, jenom v úplně stylu. Tohle zasraný město je jako drak, jako obří stroj, co všechno požírá. Všechno se mění v obrovskou kulturní kopii Spojených států nebo Evropy. Brazílie je otevřená všemu, co chce dělat vláda, co lidi chtějí dělat, co chtějí cizinci dělat s městem. Každý si zkrátka dělá, co chce. Je to země, ve které nežiješ, ale přežíváš.*“¹⁰⁵

Mále skupiny graffiti umělců jsou k vidění i v **Argentině** a **Chile**.¹⁰⁶

5.2.1 Os Gemeos

Os Gemeos jsou dvojčata ze Sao Paula, která tvoří výhradně jen spolu (gemeos znamená v portugalské dvojitě). Vzhledem k tomu, že s technikou spreje začala v roce 1986, mají na svém kontu už bezpočet orientovaných akcí na graffiti. Jsou to průkopníci brazilského street artu. Tito bratři prosluli svým sprejovým malováním vyznačujícím se intuitivním chápáním. Uznání získali také za fantastické znázornění postav, které jsou často vyobrazeny v komiksovém stylu. Jsou to pověstní improvizátoři, jejichž práce má tendenci odrážet jejich osobnosti, zkušenosti a emoce.¹⁰⁷

Zde je vyjádření samotných Os Gemeos k jejich vlastní tvorbě: „*Děláme graffiti a různé věci do galerií. Když malujeme, jsme ve svém vlastním světě. Nemám pro to žádné jiné vysvětlení. Ať už jsme s bráchou kdekoliv, vždycky malujeme jako dvojčata. Když jsme začínali, chtěli jsme to dělat jenom pro lidi okolo hip-hopu, ale potom jsme se začali poohlížet po něčem jiném, po něčem víc domácím, více brazilském. Naše charakter*

¹⁰⁴ GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 19. ISBN 0500511705.

¹⁰⁵ *Bomb It* [film]. Režie: John Reiss. USA, 2007.

¹⁰⁶ GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 19. ISBN 0500511705.

¹⁰⁷ GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 85. ISBN 0500511705.

*jsou mixem všeho, co v městě vidíme 24 hodin, a to každodenně.*¹⁰⁸

5.2.2 Vítché

Vítché je dalším brazilským průkopníkem v malování sprejem, maluje již od roku 1987. Největší vliv na jeho práci zanechaly osobní zkušenosti a samotná brazilská kultura, která často vyobrazuje masky. Tyto masky v jeho tvorbě symbolizují povrchnost lidí. Vítché ke každé barvě zaujímá určitý postoj, který je klíčem k pochopení jeho obrazů. Například červenou barvu používal ve spojitosti s nesnášenlivostí. V poslední době se ale stala spíše pozitivním prvkem v jeho kompozicích.¹⁰⁹

5.3 Evropa

Ve Švédsku a dalších skandinávských zemích se rozvinul vlastní styl graffiti. Většina tohoto graffiti se vyskytuje ve Stockholmu a velkých městech, podařilo se mu však proniknout i na venkov. V Dánsku se začala subkultura graffiti vyvíjet v roce 1983. Tato země se může pochlubit známými sprejery jako je Shame, Sketh, Gres a Sabe.¹¹⁰

Grffiti umělci ve Velké Británii byli zpočátku ovlivněni newyorskou scénou. Velká komunita writerů se tu vyvinula kolem roku 1983, a to zejména v Londýně, Wolverhamptonu a Bristolu. Dnes, vzhledem k všudypřítomným kamerám, je v Londýně prakticky nemožná jakákoliv ilegální tvorba. Té se momentálně daří v Brighronu, Hullu, Sheffieldu a dalších městech. Technika se zde v průběhu času hodně změnila. Zvýšenou popularitu si získala zejména šablona, kterou mimo jiné používá asi nejznámější britský graffiti umělec současnosti – Banksy.¹¹¹

Holandsko je spolu s Francií a Německem jednou z nejdůležitějších zemí v historii evropského graffiti. Amsterdam byl jedním z prvních měst v Evropě, kde se pořádala graffiti výstava.¹¹²

¹⁰⁸ *Bomb It* [film]. Režie: John Reiss. USA, 2007.

¹⁰⁹ GANZ, Nicholas. *Grffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 119. ISBN 0500511705.

¹¹⁰ GANZ, Nicholas. *Grffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 126. ISBN 0500511705

¹¹¹ GANZ, Nicholas. *Grffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 126. ISBN 0500511705.

¹¹² GANZ, Nicholas. *Grffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 126. ISBN 0500511705.

V Německu se graffiti začalo vyvíjet už na začátku 80. let. Bylo zde ovlivněno, filmem Wild Style, obzvláště v Berlíně, Mnichově a Hamburku. Berlín byl označován jako hlavní evropské město graffiti. Trend sprejování zasáhl ve své době i východní Německo, tam ale vlivem nařízení tehdejší vlády byly odstraněny spreje z obchodů a jejich používání bylo dokonce zakázáno.¹¹³

Francie má spoustu fascinujících graffiti umělců. Paříž zažila mnoho změn v pouliční kultuře. Mezi známá francouzská jména na poli graffiti patří Blek Le Rat a Miss Tic.¹¹⁴

Portugalská scéna pouličních nástěnných maleb se vyvíjí od počátku 90. let a je soustředěna především v Lisabonu. Oproti tomu graffiti ve Španělsku bylo vidět o něco dříve. Madrid, Barcelona a Grenada jsou skanzeny moderního graffiti. Vyvinul se zde zvláštní styl tagu s šipkami a vysoce kvalitní technika šablony. Itálie je zemí, která proslula jako skvělé místo pro malování vlaků.¹¹⁵

5.3.1 Banksy

Narodil se v roce 1974. Se sprejem se setkal poprvé na konci 80. let, když Bristol zažíval vlnu graffiti naplno. V roce 2008 se objevila v novinách zpráva, že Banksyho pravé jméno je Robert Gunnigham. Jeho agent to nepotvrdil ale ani nevyvrátil. Nejčastěji využívá ke své práci šablonovou techniku. Jeho práce se objevily v ulicích Londýna a i v jiných městech po celém světě.¹¹⁶

Jeho proslulost dosáhla takového měřítko, že sdělovací média dychtivě sledují jeho další velkolepá díla. V poslední době byly jeho obrazy k vidění na Tate Britain a v Louvru. Tato díla byla Banksym popsána jako "zkratky". Mezi jeho díla, která stojí za zmínku, patří vyobrazení zvířat, jako vězňů na několika mezinárodních zoologických zahradách. Banksymu vlastní styl byl použit při psaní jeho knih s názvem Existencilism, Banging Your Head Against a Brick Wall. V roce 2003 pořádal výstavu v Londýně, která nesla název Brandalism.¹¹⁷

¹¹³ GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 127. ISBN 0500511705.

¹¹⁴ GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 127. ISBN 0500511705.

¹¹⁵ GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 127. ISBN 0500511705.

¹¹⁶ GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 138. ISBN 0500511705.

¹¹⁷ GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 139. ISBN 0500511705.

Mimo jiné režíroval film *Exit Through the Gift Shop*, ve kterém sám si zahrál sám sebe. V tomto snímku stejně jako ve svém umění zpochybňuje současnou pouliční výtvarnou scénu.¹¹⁸

5.4 Asie

V Asii se zejména vyvíjí zejména inovativní a rozmanitá kultura, která často podnítila graffiti umělce z celého světa, aby sem podnikli cestu. I když asijská graffiti scéna zůstává stále málo rozvinutá, je i zde malování sprejem celkem běžné. Země jako **Thajsko, Filipíny, Singapur** a **Japonsko** mají vlastní graffiti scénu. Japonsko je pravděpodobně jednou z nejvíce rozvinutých kultur, protože mladí lidé zde mají tendenci vycházet vstříc novým trendům z Evropy a Ameriky. Oproti tomu scéna v Indonésii je typická graffiti s politickým podtextem, ty jsou dělané hlavně formou šablon nebo plakátů.¹¹⁹

5.4.1 Volt

Volt je japonský graffiti umělec z Hirošimy. Volt maluje písmena kombinující strukturované 3D a ploché styly v typickém formátu. Ačkoliv je japonská scéna ještě na začátku, může se pochlubit spousty extrémně talentovanými umělci, jako je třeba právě Volt.¹²⁰

5.5 Afrika

Africká graffiti kultura je rozšířena především v Jihoafrické republice, kde se rozvíjela asi od roku 1984, graffiti můžeme ale také spatřit v jiných částech Afriky. I přes to, že Jihoafrická graffiti scéna má tendenci být odříznutá od zbytku světa, jsou jihoafričtí umělci velmi talentovaní.¹²¹

¹¹⁸ www.csfd.cz. [online]. [cit. 2015-04-26]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/272894-banksy-exit-through-the-gift-shop>

¹¹⁹ GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 328. ISBN 0500511705.

¹²⁰ GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 364. ISBN 0500511705.

¹²¹ GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 328. ISBN 0500511705.

Extrémní sociální podmínky v **Jihoafrické republice** hrají velkou roli ve vývoji graffiti. První graffiti umělci přišli z ghett v Kapském Městě - z malých plechových chat bez vody, elektřiny nebo kanalizace, ve kterých celé rodiny žijí pospolu i se svými prarodiči. I přes to, že nemají k dispozici spreje, jako v jiných částech světa, používají ke tvorbě, co se dá. Využívají takzvaný „female“ cap techniky, který ale nesplňuje evropské a americké normy. Nicméně, výhodou této techniky je, že zde dochází k snadnější regulaci tlaku plechovky, tím pádem se dají vytvořit velmi tenké a tlusté čáry stejným sprejem, bez nutnosti měnit hlavici odkud barva vychází.¹²²

Během 80. let tu graffiti bylo vnímáno jako partizánský nástroj. Až začátkem 90. let writeři, začali psát svá jména. Nevěděli, že psaní jména je cílem graffiti. Psali jsme věci jako: "STOP NÁSILÍ" nebo "PROPUŠTE MANDELU Z VĚZENÍ". To byli věci, co celou dobu dělali. Když v té době někoho chytli za graffiti, brali to jako politický zločin. Writery mohli zavřít, a to bez jakéhokoli soudu.¹²³

"U nás je to celé o sociálním postavení naší země, což staví naši scénu na jinou úroveň v porovnání a jinými scénami, v Jihoafrické republice je vidět hodně chudoby a žádná finanční či vládní podpora nepřichází." vysvětluje Faith 47.¹²⁴

5.6 Austrálie a Oceánie

Australská scéna se ve svých počátcích přirozeně odrážela od té newyorské. **Austrálie** má řadu skvělých writerů jako jsou Dmote nebo Peril. Jeden z nejoblíbenějších australských graffiti umělců je také Merda z Melbourne. **Nový Zéland**, byl vždy poněkud odříznut od zbytku světové graffiti scény. Na Novém Zélandu se nejvíce graffiti daří ve větších městech, jako jsou Wellington, Christchurch a Auckland.¹²⁵

¹²² GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 328. ISBN 0500511705.

¹²³ *Bomb It* [film]. Režie: John Reiss. USA, 2007.

¹²⁴ GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 328. ISBN 0500511705.

¹²⁵ GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, str. 329. ISBN 0500511705.

6 GRAFFITI V ČESKÉ REPUBLICE

Graffiti se na našem území začalo objevovat počátkem 90. let. Za prvního českého writera je považován ostravský Maniac. Jeho hlavní myšlenkou bylo vnést do šedi ostravské reality trochu více barev. Byl to on, kdo krátce po revoluci založil první, dnes už legendární crew ZDG.¹²⁶ Sám Maniac se ke svým začátkům vyjádřil v knize *In Graffiti We Trust*: „Úplně na začátku, někdy v roce 1987, jsem psal třeba „Nechceme holé zdi“ a podobné věty, jejichž smysl se dal, jako tehdy ostatně cokoliv, chápat politicky. Můj hlavní záměr byl ale výtvarný, chtěl jsem nějak zpracovat tu plochu, ten prostor města, který mi připadal hrozně depresivní a nedokončený.“¹²⁷

S pádem komunismu v roce 1989 se do republiky, poprvé zcela legální cestou dostala necenzurovaná zahraniční média. V těchto časopisech se psalo občas i o graffiti. Dalším důležitým zdrojem informací se stala televizní stanice MTV a pořad Yo!

Kvalita sprejů v této době byla nízká, měly nedostačující tlak a barva špatně držela stopu. Problém sprejů zveličovala i jejich cena, která byla poměrně vysoká. V roce 1992 je na světě první český whole car od crew TCP ONE.¹²⁸

Po době, kdy bylo málo informací ohledně graffiti, přišla éra, kdy se graffiti v ČR začalo poměrně dobře dařit. Na stáncích byl běžně dostupný časopis *Poplife*, ve kterém od 1994 byla pravidelně jedna stránka věnována graffiti. Represe proti graffiti byly minimální. V těchto letech zde nastupuje i nová generace writerů. Ta už má spoustu možností jak získávat informace o graffiti. Televize, časopisy a dokonce i neoficiální graffiti škola pod vedením známe ikony hip hopové scény v ČR, Wladimira 518. V roce 1998 pak vychází i první český graffiti magazín s názvem *Terorist* opět pod taktovkou Wladimira 518.

¹²⁶ OVERSTREET, Martina. *In Graffiti We Trust*. Vydání první. Praha: Mladá fronta, 2006, str. 7. ISBN 80-204-1325-1.

¹²⁷ OVERSTREET, Martina. *In Graffiti We Trust*. Vydání první. Praha: Mladá fronta, 2006, str. 7. ISBN 80-204-1325-1.

¹²⁸ OVERSTREET, Martina. *In Graffiti We Trust*. Vydání první. Praha: Mladá fronta, 2006, str. 14. ISBN 80-204-1325-1.

Samotný Wladimira 518 se vyjádřil ke své graffiti škole, známé pod jménem Ladronka: „Ze stejného důvodu, po jaké jsem ty kluky dřív mlátil, jsem se teď rozhodl, že je budu učit. Přišly nové typy a řekly, že píšou tohleto a támhleto a já jsem to v té době většinou všechno znal, všechny ty toje, protože jsem se zároveň věnoval i Terorist Magazínu a prostě jsem vlastně nedělal nic jiného než graffiti. Tu scénu tady jsem znal úplně do mrtě a proto jsem hned mohl říct: „Jasně, tvoje věci znám, potřebuju si ujasnit tohle a tohle, zaměř se na to a to...“ Nikdy jsem nikoho nevyhodil, snažil jsem se být takovej hodnej a trpělivej i na kluky, u kterých bylo jasné, že jsou absolutní kopyta.“¹²⁹

Graffiti subkultura hrála také důležitou roli v rozvoji hip hopu v Čechách. Jména jako Wich, LA4 nebo Orion, se k tomuto stylu dostala právě přes malování. V roce 2006 vychází první knižní publikace, věnovaná historii graffiti u nás, pod názvem In Graffiti We Trust. V současné době můžeme slyšet hodně o Janu Kalábovi, dříve známém jako Cakes nebo Point, který se nyní věnuje především výstavám svých děl v galeriích.¹³⁰

6.1 Jan Kaláb

Jan Kaláb se narodil v roce 1978. V 90. letech, když se naše země začala otevírat západním vlivům, se stává členem dnes už legendární české crew jménem DSK. Jako writer si prošel všemi jednotlivými kroky v kariéře graffiti. Pod přezdívkou Cakes, maloval prakticky po celé Evropě. V roce 2000 si vysloužil velký respekt na graffiti scéně, za pomalování několika souprav vlaků v samotném srdci graffiti, New Yorku. Přibližně v té době našel nový způsob, jak posunout dál své vlastní limity. Začal se věnovat 3D stylu graffiti pod pseudonymem Point. Svou tvorbu se rozhodl instalovat v městských částech veřejného prostoru. Tento styl ho vedl k abstrakci, a tak kolem roku 2007 začal experimentovat s plátnem a štětcem. V této době tento velký obdivovatel Kupky, vystudoval Akademii výtvarného umění v Praze. Stal se tak vůbec prvním českým writerem, který měl toto vzdělání.¹³¹

¹²⁹ OVERSTREET, Martina. *In Graffiti We Trust*. Vydání první. Praha: Mladá fronta, 2006, str. 144. ISBN 80-204-1325-1.

¹³⁰ OVERSTREET, Martina. *In Graffiti We Trust*. Vydání první. Praha: Mladá fronta, 2006, str. 7. ISBN 80-204-1325-1.

¹³¹ www.csfd.cz. [online]. [cit. 2015-04-26]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/272894-banksy-exit-through-the-gift-shop>

Jan Kaláb absolvoval svojí první sólovou výstavu v roce 2008 v Praze. Další jeho výstavy se konaly také v Rumunsku, Argentíně, Německu nebo Spojených státech. Časem, se jeho forma umění stala ještě více geometrická. Je zároveň tvůrcem kulturního prostoru Trafačka, kde se konalo více než 160 výstav od svého otevření v roce 2006 až do jejího uzavření v roce 2015.¹³² V současnosti se Jan Kaláb věnuje pouze výstavám v galeriích a pracím pro komerční klienty. Přesto, že se už nevěnuje graffiti, je uznáván jak mezi writery, tak veřejností.

¹³² www.jankalab.com. [online]. [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: <http://www.jankalab.com/bio>

7 ZÁVĚR

Cílem této práce bylo charakterizovat životní styl osob, které jsou součástí subkultury graffiti. Za významného průkopníka tohoto životního stylu lze považovat pošťáka, který si po pochůzce městem všimnul na zdi nasprejovaného jména. Sám se pak začal podepisovat tak vehementně, až si ho všimnul tisk, který posléze o tomto poslíčkovi přezdívaném Taki 183 napsal článek, jenž výrazně přispěl k tomu, že se graffiti brzo stává fenomén, který se vyskytuje na obrovském množství vlaků a zdí v mnoha městech po celém světě.

Celá subkultura si prošla od svého vzniku velkou proměnou. Street art, který se vyvinul z graffiti, si dnes zasluhuje významnou pozornost uměleckého světa, díky svému originálnímu pojetí. Ten zatím ignoruje jakákoliv kulturní pravidla a vytváří si svůj vlastní systém, ve kterém funguje.

S odstupem času jak čím dál více přibývalo writerů a jejich díla zaplavovala města, se společnost začala proti tomuto fenoménu stále více stavět. Čím více se graffiti objevovalo na veřejnosti, tím více společnost začala vidět v tomto projevu sebevyjádření spíše vandalismus než umění.

Grffiti asi nikdy nebude veřejností přijato jako pravé umění. Přesto zde nastává otázka, zda graffiti uměním opravdu je. Podle mého názoru záleží na každém zcela individuálně, kam ho zařadí. Já osobně v něm umění vidím, s ohledem na argument, že ke každému dílu by se mělo přistupovat jednotlivě, nikoliv zahrnovat graffiti do umění jako celek.

Za tu dobu, co graffiti kolem sebe pozoruji, jsem si nevšimnul na jakékoliv památce nápisu, který by stál za můj obdiv. Vždy se podle mého názoru jednalo o nesmyslné nápisy, které ani nelze za „pravé“ graffiti pokládat. Naopak si myslím, že takový to „výtvor“ je urážkou všech writerů, kteří se v graffiti opravdu vyznají a ovládají ho.

Já osobně v graffiti vidím obrovskou svobodu projevu v představivosti a myšlenkách každého člověka, který je hoden tomu aby sám sebe mohl nazývat writerem.

Kdo by to mohl být? Proč zrovna tyto písmena? Co asi mají znamenat? To byly vždy první otázky, které jsem si při pohledu na nový pro mě esteticky zajímavý nápis na zdi položil. V graffiti jsem vždy také viděl vzpouru proti konzumní společnosti, což mě na něm vždy fascinovalo.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých zdrojů z českých titulů:

OVERSTREET, Martina. *In Graffiti We Trust*. Vydání první. Praha: Mladá fronta, 2006, 230 stran. ISBN 80-204-1325-1.

SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 281 s. ISBN 978-80-247-2907-7.

518, Vladimír a Karel VESELÝ. *Kmeny: [současné městské subkultury]*. 1. vyd. V Praze: Bigg Boss & Yinachi, 2011, 517 s. ISBN 978-80-903973-2-3.

Seznam použitých zdrojů ze zahraničních titulů:

CASTLEMAN, Craig. *Getting up: subway graffiti in New York*. Cambridge, Mass.: MIT Press, c1982, 191 p., ISBN 0262030896.

FITZPATRICK, Tracy. *Art and the subway: New York underground*. xv, 267 stran. ISBN 978-0-8135-4452-6.

GANZ, Nicholas. *Graffiti world: street art from five continents*. 1st pub. Editor Tristan Manco. London: Thames & Hudson, 2004, 375 s. ISBN 0500511705.

KOLOSSA, Alexandra. *Keith Haring: 1958-1990 : život pro umění*. Praha: Slovart, c2006, 96 s. ISBN 80-7209-762-8. fronta, 2006, 230 s. ISBN 80-204-1325-1.

LEWISOHN, Cedar. *Street art: the graffiti revolution*. New York: Abrams, 2008, 160 p. ISBN 9780810983205.

Nové universum: Všeobecná encyklopedie A-Ž. 1. vyd. V Praze: Knižní klub, 2003, st. 1075. ISBN 80-242-1069-X.

THOMPSON, Margo. *American graffiti*. New York: Parkstone International, c2009, str 143. Temporis collection.

Seznam použitých internetových zdrojů:

Art Crimes The Writing on the Wall. [online]. [cit. 2015-04-23]. Dostupné z:<http://www.graffiti.org>

Game-Changing Moments in the History of Street Art. Mentalfloss. [online]. [cit. 2015-05-27]. Dostupné z:<http://mentalfloss.com/article/58725/9-game-changing-moments-history-street-art>

Pojem street art [online]. [cit. 2015-05-27] dostupné na <http://streetart-kralupy.mypage.cz/menu/street-art/sa-historie-fakta>

www.biggboss.cz. [online]. [cit. 2015-05-29]. Dostupné z: <http://www.biggboss.cz/news/1799>

www.byciskala.cz. [online]. [cit. 2015-05-29]. Dostupné z: <http://www.byciskala.cz/MaRS/index.php?show=clanek&id=114>

www.britannica.com. [online]. [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: www.britannica.com/EBchecked/topic/240670/graffiti

www.ceskatelevize.cz. [online]. [cit. 2015-05-29]. Dostupné z: <http://http://www.ceskatelevize.cz/zpravodajstvi-brno/zpravy/221698-v-breclavi-testuji-novy-software-umi-rozpoznavat-graffiti/zpravodajstvi-brno/zpravy/221698-v-breclavi-testuji-novy-software-umi-rozpoznavat-graffiti/>

www.csfd.cz. [online]. [cit. 2015-04-26]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/272894-banksy-exit-through-the-gift-shop/>

www.fatcap.com. [online]. [cit. 2015-05-20]. Dostupné z: <http://www.fatcap.com/graffiti-styles.htm>

www.freshspace.cz. [online]. [cit. 2015-05-22]. Dostupné z: <http://freshspace.cz/street-art-vs-mural-art>

www.imscares.com/about/. [online]. [cit. 2015-05-22]. Dostupné z: <http://www.imscares.com/about/>

www.knownasbask.com. [online]. [cit. 2015-05-22]. Dostupné z: <http://www.knownasbask.com/bask/about>

www.molotow.com. [online]. [cit. 2015-05-20]. Dostupné z: <http://www.molotow.com/products/supplies/caps>

www.montana-cans.com. [online]. [cit. 2015-05-20]. Dostupné z: <http://www.montana-cans.com/products/Cans/3>

Použité filmy a dokumenty:

Bomb It [film]. Režie: John Reiss. USA, 2007.

Style Wars [film]. Režie Henry CHALFANT, Tony SILVER USA, Public Broadcasting Service (PBS), 1983.

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA A - OBRÁZEK 1.....	50
PŘÍLOHA B - OBRÁZEK 2.....	50
PŘÍLOHA C - OBRÁZEK 3.....	50
PŘÍLOHA D - OBRÁZEK 4.....	50
PŘÍLOHA E - OBRÁZEK 5.....	50
PŘÍLOHA F - OBRÁZEK 6.....	50

Příloha D - obrázek 4

Příloha E - obrázek 5

Příloha F - obrázek 6

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Ondřej Pulkrábek

Obor: sociální a mediální komunikace

Forma studia: prezenční

Název práce: Subkultura graffiti jako životní styl

Rok: 2015

Počet stran textu bez příloh: 39

Celkový počet stran příloh: 2

Počet titulů českých použitých zdrojů: 3

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 7

Počet internetových zdrojů: 14

Počet ostatních zdrojů: 3

Vedoucí práce: Mgr. Libor Svoboda Ph.D.